

Voksen- og efteruddannelsers erfaringer med nødundervisning under covid-19-pandemien

En undersøgelse af nødundervisning i foråret og
sommeren 2020

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Voksen- og efteruddannelsers erfaringer med nødundervisning under covid-19-pandemien

1	Resumé	4
----------	---------------	----------

2	Indledning	11
2.1	Formål og undersøgelsesspørgsmål	11
2.2	Metodisk design for den samlede undersøgelse	12
2.3	Datakilder for undersøgelsen på voksen- og efteruddannelsesområdet	13

3	Ledelse og rammesætning	16
3.1	Uddannelsesledernes rammesætning og retningslinjer for nedlukningsperioden	16
3.2	Vilkår af betydning for nødundervisningen i nedlukningsperioden	19
3.3	Nødundervisning i genåbningsperioden	23

4	Nødundervisningens tilrettelæggelse samt deltagernes udbytte	25
4.1	Tilrettelæggelse af og indhold i undervisningen i nedlukningsperioden	25
4.2	Prøveafholdelse i nødundervisningsperioden	29
4.3	Deltagernes udbytte af undervisningen i nedlukningsperioden	32
4.4	Betydning af nødundervisningsperioden for underviserne	35
4.5	Institutionernes erfaringer fra nødundervisningsperioden	38

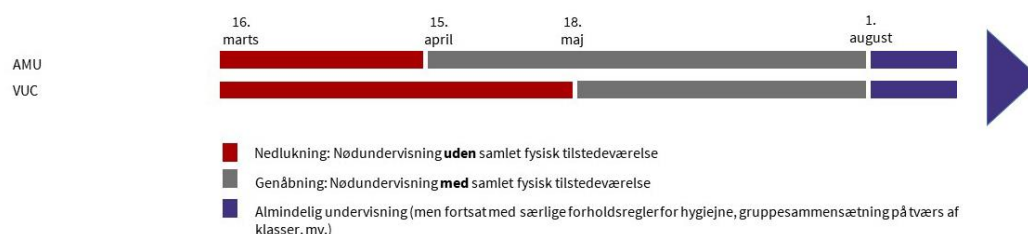
1 Resumé

Denne rapport er en del af en større opsamling på erfaringerne med nødundervisning i foråret og sommeren 2020 på hhv. grundskole-, ungdoms- og voksenuddannelsesområdet. Undersøgelsen er gennemført på opdrag fra Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) med det formål at samle og lære af de erfaringer, som skoler og uddannelser gjorde sig under de første måneder af covid-19-pandemien.

Rapporten belyser de erfaringer, som uddannelsesledere og undervisere på Voksenuddannelsescentre (VUC) og Arbejdsmarkedsuddannelsesinstitutioner (AMU) har gjort sig i forbindelse med den nødundervisning, der fandt sted i foråret og forsommeren 2020. Som illustreret nedenfor omfatter perioden med nødundervisning både en total nedlukning af institutionerne i marts samt en gradvis genåbning i løbet af maj.

FIGUR 2.1

Nødundervisning på voksen- og efteruddannelsesområdet i foråret og forsommeren 2020

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.

I de fire øvrige rapporter har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) undersøgt, hvilke erfaringer man har gjort sig med nødundervisning under covid-19-perioden i hhv. grundskolen, på de gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser, den forberedende grunduddannelse (FGU) samt den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse (STU).

Erfaringsopsamlingen på voksenuddannelsesområdet har fokus både på nødundervisningens *styrings- og ledelsesmæssige rammer* (kapitel 3) samt *organisering og pædagogik* (kapitel 4). Opsamlingen belyser således de rammer for nødundervisningen, som er udstykket af uddannelseslederne. Rapporten giver herudover indsigt i nødundervisningens organisering, pædagogik og didaktik, dvs. hvordan nødundervisningen blev struktureret, og hvilke erfaringer undviserne gjorde sig med forskellige undervisningsformer i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden i foråret og forsommeren 2020. Herunder belyses deltagelse, motivation samt trivsel og læring hos deltagerne i nødundervisningsperioden og eventuelle forskelle mellem forskellige deltagergrupper. Der ses

endvidere på, hvordan prøveafholdelsen i nødundervisningsperioden er foregået, og hvordan underviserne oplevede prøveafholdelsen i perioden.

Relevans og målgruppe

Der var i perioden med nødundervisning som følge af covid-19-pandemien i foråret og forsommeren 2020 tale om en ekstraordinær situation. På kort tid gjorde uddannelsesinstitutionerne sig mange helt nye erfaringer. For det første måtte institutionerne finde måder, hvorpå de kunne håndtere en decideret nedlukning på grund af en pandemi, og for det andet betød de helt nye rammer, at ledere, undervisere og deltagere gjorde sig erfaringer med forskellige former for fjernundervisning, som de ikke tidligere havde stiftet bekendtskab med.

Formålet med erfaringsopsamlingen på voksenuddannelsesområdet er at fremhæve den læring og de erfaringer, man gjorde sig i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden med henblik på dels at blive klogere på, hvordan man kan håndtere tilsvarende ekstraordinære situationer i fremtiden, og dels hvordan erfaringen med fjernundervisning kan være relevant i videreudviklingen af institutionernes almindelige praksis. Der tages dog det forbehold, at man ikke kan sammenligne nødundervisning med almindelig undervisning i forholdet én-til-én, hvorfor ikke nødvendigvis alle erfaringer fra covid-19-perioden er relevante, når institutionerne engang vender tilbage til en mere almindelig hverdag.

Rapportens resultater er både relevante for beslutningstagere samt ledere og undervisere på voksen- og efteruddannelser. Underviserne kan fx have glæde af at reflektere over tilrettelæggelsen af undervisningen i nødundervisningsperioder, men også i en almindelig hverdag mht., hvordan man fremadrettet kan videreudvikle virtuelle undervisningstilbud og fjernundervisning på voksen- og efteruddannelser.

Resultater

I det følgende præsenterer vi de resultater, som træder tydeligst frem i analysen af de mange erfaringer, som ledere og undervisere på voksenuddannelsesområdet har gjort sig i forbindelse med covid-19-perioden i foråret og forsommeren 2020. Hovedresultaterne kan sammenfattes således:

- Meget undervisning blev aflyst i nedlukningsperioden, især på AMU, hvor under halvdelen af undervisningen blev gennemført som fjernundervisning (da meget er praksisundervisning). VUC havde som udgangspunkt flere erfaringer med fjernundervisning, derfor kom de også bedre fra start, viser interview med undervisere og spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere.
- Underviserne og lederne vurderer, at læringsudbyttet under nødundervisningsperioden i foråret og sommeren 2020 generelt var mindre end under perioder med almindelig undervisning – særligt for de fagligt svage deltagere, deltagere med sproglige udfordringer og deltagere med svage digitale kompetencer.
- Forud for nedlukningsperioden varierede uddannelsesinstitutioners erfaringer med fjernundervisning og brug af digitale læremidler, hvilket betød de havde et forskelligt udgangspunkt for at omlægge til fjernundervisning.
- Det var en stor opgave for underviserne at introducere deltagerne til digitale platforme og understøtte deltageres deltagelse med it-support.
- Rammesat videndeling og ekstra ressourcer var ifølge underviserne med til at styrke deltageres læringsudbytte af fjernundervisning og kvaliteten i undervisningen.

- Undervisningen blev i perioden mere varieret i takt med, at undervisernes erfaringer og kompetencer inden for fjernundervisning og digitale læremidler udviklede sig.
- Perioden med nødundervisning medførte et løft i brugen af digitale læremidler og fjernundervisning.

Deltagernes læringsudbytte var generelt mindre i perioden

Interviewene med undervisere og spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere på voksenuddannelserne peger på, at størstedelen af deltagerne var udfordret ift. deres læringsudbytte og trivsel i nødundervisningsperioden. Flere deltagere på VUC og AMU havde dårlige vilkår for at deltage i fjernundervisning i nedlukningsperioden, fordi de ikke havde adgang til det nødvendige it-udstyr, de havde hjemsendte børn, som de skulle hjælpe med lektier, eller de havde dårlige arbejdsvilkår, som gjorde det vanskeligt at koncentrere sig. Analyse af datamaterialet indikerer yderligere, at det særligt var de fagligt svage deltagere, deltagere med sproglige udfordringer og deltagere med svage digitale kompetencer, som vurderes at have haft et mindre læringsudbytte i nedlukningsperioden. I alt vurderer 67 % af lederne på VUC og 59 % af lederne på AMU, at perioden med nødundervisning havde en meget eller overvejende negativ betydning for de fagligt svage deltagere. Samtidig vurderer i alt 83 % af lederne på VUC og 54 % af lederne på AMU, at nødundervisningen havde en meget eller overvejende negativ betydning for deltagere med dansk som andetsprog. De interviewede undervisere vurderer, at mange af deltagerne på VUC og AMU generelt har svage digitale kompetencer, og det fik betydning for, at de fik et mindre læringsudbytte i nedlukningsperioden.

Dog giver erfaringsopsamlingen anledning til at påpege, at nogle deltagere faktisk havde glæde af nedlukningsperioden, hvor der blev fjernundervist. En række ledere og undervisere oplever således, at de fagligt stærke deltagere og deltagere, som er psykisk sårbare, trivedes bedre under de nye rammer sammenlignet med den almindelige undervisning, og at nødundervisningen havde positiv betydning for deres læringsudbytte, fordi de kunne sidde uforstyrret og fordybe sig.

Uddannelsesinstitutionernes rammer for fjernundervisning under nedlukningsperioden varierede

Rammerne for fjernundervisning i nedlukningsperioden var forskellige på uddannelsesinstitutionerne. Der er bl.a. forskel på, hvilke erfaringer med fjernundervisning og brug af digitale redskaber underviserne og institutionerne havde forud for nedlukningen.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere viser, at i alt over halvdelen af VUC-institutionerne (55 %) i høj grad eller i nogen grad havde gjort sig erfaringer med fjernundervisning inden nedlukningen. På AMU gjorde det sig gældende for i alt 23 % af institutionerne. Analyser af det kvalitative datamateriale viser samtidig, at undervisere, som tidligere havde brugt digitale læreplatforme, havde nemmere ved at komme i gang med fjernundervisning i nedlukningsperioden, fordi de kunne bruge denne erfaring til at omlægge undervisningen, og fordi deltagerne ligeledes havde kendskab til platformen. Ledere og medarbejdere på uddannelsesinstitutionerne havde altså et forskelligt udgangspunkt for omlægningen af undervisningen til fjernundervisning.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere viser, at 90 % af den planlagte undervisningstid på VUC blev gennemført som fjernundervisning i nedlukningsperioden. På AMU var det i samme periode lidt under halvdelen af undervisningen (46 %), der blev gennemført som fjernundervisning. Her blev 32 % af den planlagte undervisning udskudt og 22 % aflyst ifølge de adspurgte ledere. En mulig forklaring på, at den planlagte undervisning på AMU blev aflyst eller udskudt kan være, at en stor del af AMU-kurserne er praktisk undervisning, hvor undervisningen normalt foregår i værksteder

eller ved maskiner. Dette kan være en særlig udfordring mht. at omlægge til fjernundervisning. Underviserne på AMU fortæller i interviewene, at den tid, der blev frigjort i nedlukningsperioden, blev brugt til at udvikle nye digitale kurser og omlægge undervisning til fjernundervisning.

Underviserne havde en stor opgaver med at introducere deltagerne til digitale platforme

Hverken undervisere eller deltagere var forberedte på, at de med kort varsel skulle omlægge undervisning til fjernundervisning. Det gav nogle konkrete praktiske udfordringer, bl.a. fordi underviserne til at begynde med ikke havde de nødvendige tekniske og didaktiske kompetencer til at kunne gennemføre fjernundervisning. Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere viser, at i alt lidt over en tredjedel af lederne på VUC (35 %) og knap halvdelen af lederne på AMU (46 %) vurderer, at en mindre del eller ingen/næsten ingen af underviserne havde de nødvendige tekniske kompetencer. Samtidig vurderer i alt 24 % af lederne på VUC og 38 % af lederne på AMU, at en mindre del eller ingen/næsten ingen af underviserne havde de nødvendige didaktiske kompetence ifm. den digitale afvikling af undervisningen.

Det korte varsel for nedlukningen betød, at inden selve omlægningen af underviserne fandt sted, havde mange undervisere ikke mulighed for at introducere deltagerne til de digitale platforme, som deltagerne skulle anvende. Ifølge de interviewede undervisere havde deltagerne forud for nedlukningen ikke tilstrækkeligt kendskab til de platforme og it-systemer, de skulle bruge. Dertil kommer, at deltageres digitale kompetencer var for svage. Det er en udbredt oplevelse blandt underviserne, at det var svært at give deltagerne en grundig introduktion til platformene digitalt, og at det blev en stor opgave for underviserne at understøtte deltageres deltagelse fx telefonisk. Dertil kommer, at underviserne i nedlukningsperioden oplevede, at de løbende skulle agere it-support for deltagerne, hvilket stillede store krav til undervisernes egne tekniske kompetencer.

Videndeling og ekstra ressourcer tyder på at have styrket deltageres læringsudbytte og kvaliteten i undervisningen

Underviserne vurderer, at rammesat videndeling og prioritering af ekstra ressourcer til fjernundervisning styrkede deltageres læringsudbytte og kvaliteten i undervisningen i nedluknings- og genåbningsperioden.

Af interviewene med underviserne fremgår det, at videndelingen blev rammesat meget forskelligt. På nogle uddannelsesinstitutioner tog ledelsen initiativ til faste, ugentlige, virtuelle møder, hvor underviserne kunne dele erfaringer med og gode idéer til fjernundervisning. På andre institutioner tog underviserne selv initiativ til regelmæssig videndeling, mens det andre steder foregik mere ad hoc. Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere peger på, at lederne især havde fokus på videndeling af de tekniske aspekter ved digital afviklingen af undervisningen. I alt svarer næsten alle ledere på VUC (97 %) og alle ledere på AMU (100 %) således, at de i høj grad eller i nogen grad rammesatte videndeling om de tekniske aspekter ved digital afviklingen af undervisningen. Der var dog også fokus på didaktikken: i alt 76 % af lederne på VUC og 81 % af lederne på AMU svarer, at de i høj eller i nogen grad rammesatte videndeling om didaktik og pædagogik.

På tværs af institutionernes forskellige tilgange til videndeling viser erfaringsopsamlingen, at underviserne vurderer, at rammesat videndeling med fastlagte tidspunkter og tid afsat til sparring var væsentlig for deres muligheder for at tilrettelægge fjernundervisning af høj kvalitet. Samtidig oplever underviserne generelt, at de havde stor glæde af at samarbejde med mere erfarne kolleger om tilrettelæggelsen af fjernundervisningsforløb og udviklingen af konkrete læringsaktiviteter. Det

gælder især undervisere, som ikke havde erfaring med fjernundervisning, eller som før nedlukningen havde lidt eller ingen erfaring med brug af it i undervisningen.

Nogle VUC- og AMU-institutioner prioriterede at afsætte ekstra ressourcer til afholdelse af fjernundervisning. Ifølge de interviewede undervisere fra disse institutioner imødekom de ekstra ressourcer et behov, som opstod i forbindelse med omstillingen til fjernundervisning. Det gjaldt bl.a. behovet for tid til at hjælpe deltagerne med tekniske udfordringer og at sikre, at deltagerne reelt deltog og ikke faldt fra undervisningen. Derfor prioriterede flere ledere at afsætte ekstra ressourcer til flere undervisere, mere it-support og/eller udvidet studievejledning. Nogle undervisere beskriver, at de havde gode erfaringer med at være to undervisere til stede i forbindelse med fjernundervisning. Så kunne den ene agere it-support og hjælpe deltagerne, og den anden kunne varetage selve undervisningen.

Undervisningen blev mere varieret i løbet af perioden

Nedlukningsperioden, hvor undervisningen skulle tilrettelægges som fjernundervisning, var en læringsproces for undviserne. I løbet af perioden blev undervisningen gradvist mere varieret og lagde i stigende grad op til deltageraktivering i takt med, at undviserne gjorde sig flere erfaringer med fjernundervisning. Undviserne beskriver, at undervisningen i begyndelsen af nedlukningsperioden primært var asynkron, dvs. undervisning, hvor undvisere og deltagere var til stede på forskellige tidspunkter, og at den i overvejende grad bestod af skriftlige opgaver. Undviserne fandt imidlertid hurtigt ud af, at det ikke fungerede optimalt, bl.a. fordi flere deltagere ikke havde de studiekompetencer, som formatet krævede. Derfor begyndte flere undvisere efterhånden at anvende platforme som *Zoom* eller *Microsoft Teams* til at gennemføre synkron undervisning, hvor undvisere og deltagere er virtuelt til stede samtidig. De virtuelle platforme blev i starten anvendt til undviseroplæg, og undervisningen havde dermed karakter af envejskommunikation. Det skyldtes, at undviserne i mange tilfælde havde begrænsede tekniske og didaktiske erfaringer med platformen og fjernundervisning generelt. Efterhånden udviklede undviserne dog deres kompetencer, så de kunne tilbyde mere varieret undervisning med forskellige typer af deltageraktivering, fx gruppearbejde.

Brugen af digitale læremidler og fjernundervisning fik et løft

Nødundervisningsperioden betød for flere undvisere og institutioner et løft ift. at komme i gang med fjernundervisning og brug af digitale læremidler. Ifølge spørgeskemaundersøgelsen blandt lederne havde perioden med nødundervisning en positiv betydning for undvisernes digitale kompetencer og motivation for at anvende digitale læremidler i fremtiden. I alt vurderer 97 % af lederne på VUC og 92 % af lederne på AMU, at perioden fik meget positiv betydning eller overvejende positiv betydning for undvisernes digitale kompetencer. Samtidig vurderer i alt 94 % af lederne på VUC og 83 % af lederne på AMU, at perioden med nødundervisning har haft meget positiv eller overvejende positiv betydning for undvisernes motivation for i fremtiden at anvende digitale læremidler i undervisningen.

Af interviewene med undviserne tegner der sig et billede af, at de erfaringer, undviserne har gjort sig med fjernundervisning i nødundervisningsperioden, har givet anledning til, at de i højere grad vil bruge digitale læremidler i undervisningen eller fjernundervise mere efter covid-19-perioden. Eksempelvis er nogle undvisere efter genåbningen fortsat med at bruge digitale læremidler eller platforme i den fysiske tilstedeværelsesundervisning. Andre undvisere har indført asynkron fjernundervisning i de tilfælde, hvor undviseren er på kursus, eller hvis deltagerne har behov for fordybelsestid. I spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere fremgår det, at de fleste ledere har gjort

sig overvejende positive erfaringer med brugen af digitale læremidler i undervisningen og fjernundervisning. På den baggrund har de besluttet, at digitale læremidler og fjernundervisning fremover skal bruges i større omfang.

I interviewene med underviserne synes der at tegne sig et billede af, at undervisere dog foretrækker fysisk tilstedeværelsesundervisning frem for fjernundervisning. De ser således fjernundervisning som et relevant supplement, hvor man fx kan tilrettelægge en del af undervisningen virtuelt og som fjernundervisning fx som en del af et forløb med *blended learning*, dvs. undervisning, der kombinerer fjernundervisning og tilstedeværelsesundervisning.

Perspektivering

Opsamlingen på erfaringerne, som voksen- og efteruddannelsesinstitutionernes ledere og undervisere har gjort sig i perioden med nødundervisning som følge af covid-19-pandemien i første halvdel af 2020, giver anledning til en række perspektiverende refleksioner – ikke mindst i lyset af, at Danmark på nuværende tidspunkt i januar 2021, hvor nærværende rapport færdiggøres, befinder sig midt i endnu en periode med lukkede uddannelsesinstitutioner.

Erfaringerne fra nedlukningsperioden har sat fokus på nogle af de elementer, som er vigtige for fjernundervisning af høj kvalitet, og de faktorer, som er væsentlige at have blik for, hvis man ønsker at omlægge dele af undervisningen på voksenuddannelsesområdet til fjernundervisning i de kommende år.

Fjernundervisning kræver nye didaktiske kompetencer og fokus på variation i undervisningen

Erfaringerne fra nedlukningsperioden understreger behovet for didaktiske og tekniske kompetencer hos underviserne. Det er afgørende for kvaliteten af fjernundervisning, at underviserne kan tilrettelægge en varieret undervisning, som aktiverer deltagerne. Erfaringerne peger på, at underviseres kompetencer udvikle sig hurtigt med struktureret videndeling og den rette it-vejledning. Der er derfor god grund til, at kompetenceudvikling med fordel kan ske på et organisatorisk niveau, hvor underviserne støtter hinanden i teams, og hvor de har mulighed for at trække på it-supportfunktioner i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af undervisningen.

Ekstra fokus på de deltagere, som i forvejen har det svært

Fjernundervisning stiller andre krav til deltagerne end tilstedeværelsesundervisning. Erfaringerne fra nedlukningsperioden peger på, at ikke alle deltagere på VUC og AMU havde forudsætninger for at deltage. Læringsudbyttet vurderes således at være mindre i nedlukningsperioden sammenlignet med perioder med almindelige undervisning. Det gælder særligt fagligt svage deltagere, deltagere med sproglige udfordringer eller deltagere med manglende digitale kompetencer. I fremtidige omlægninger til fjernundervisning eller ved øget brug af fjernundervisning som supplement til tilstedeværelsesundervisningen vil det være afgørende at have blik for netop disse deltagergrupper og nøje overveje, hvordan format og deltagerens forudsætninger kan matche.

Fjernundervisning giver nye muligheder

Selvom mange institutioner havde planer om, at de i højere grad skulle bruge digitale platforme i fremtiden, var det meget forskelligt, hvor stor erfaring uddannelsesinstitutionerne havde med fjernundervisning forud for nedlukningsperioden. Erfaringsopsamlingen peger på, at perioden med

nødundervisning gav mange institutioner et skub til at komme i gang med fjernundervisning, og at flere ønsker at bruge denne type undervisning mere i fremtiden. Selvom erfaringerne fra covid-19-pandemien ikke i forholdet én-til-én kan overføres til den almindelige hverdag, er der et potentiale i at gøre de konkrete erfaringer med fjernundervisning til reelle muligheder på voksen- og efteruddannelsesområdet i fremtiden.

Om datagrundlaget

Rapportens analyser bygger på både kvantitative og kvalitative data. Den kvantitative del af dataindsamlingen består af en spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere på VUC og AMU. Der indgår i alt svar fra 82 uddannelsesledere (34 VUC-ledere og 48 AMU-ledere¹). Dataindsamlingen er foregået i perioden september-oktober 2020, hvor institutionerne viste sig langt mindre tilbøjelige til at deltage, end det erfaringsmæssigt er tilfældet. Denne rapportes kvantitative analyser siger derfor principielt kun noget om de uddannelsesinstitutioner og respondenter, der indgår i spørgeskemaundersøgelsens datagrundlag, og ikke om den samlede population af voksen- og efteruddannelsesinstitutioner. På baggrund af det begrænsende datagrundlag på VUC og på AMU har det ikke været muligt at afrapportere besvarelserne særskilt på de enkelte uddannelser på VUC (avu, FVU og hf-enkeltfag) eller på de enkelte brancheområder på AMU.

Undersøgelsens kvalitative datagrundlag består af Skypeinterview med i alt 20 undervisere (ti VUC-undervisere og ti AMU-undervisere). Tilsammen dækker interviewene en god variation på tværs af uddannelser på VUC (avu, FVU² og hf-enkeltfag), brancheområder på AMU (teknik, merkantil, social- og sundhed samt kombinationsskole) og mht. institutionernes størrelse, geografiske placering og erfaring med fjernundervisning eller *blended learning* forud for nedlukningsperioden.

I rapporten præsenteres resultaterne fra VUC og AMU sammen af formidlingsmæssige hensyn. Resultaterne skal dog ikke sammenlignes direkte, da VUC- og AMU-institutioner er meget forskellige og har forskellige præmisser og rammevilkår.

-
- 1 Fordelingen af besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen er på VUC 11 ledere fra avu, 6 ledere fra FVU og 17 ledere fra hf-enkeltfag. På AMU er det 3 ledere fra Bygge/anlæg og industri, 10 ledere fra Handel, administration, kommunikation og ledelse, 5 ledere fra Industriens arbejdsmarkedsuddannelser, 4 ledere fra Køkken, hotel, restaurant, bager, konditor og kødbranchen, 2 ledere fra Mejeri og jordbrug, 1 leder fra Metalindustrien, 8 ledere fra Pædagogiske område og social- og sundhedsområdet, 3 ledere fra Serviceerhvervene, 2 ledere fra Svejsning og fyringsteknik, 2 ledere fra Tekniske installationer og energi og 8 ledere fra Transporterhvervene. For uddybende information se rapportens metodebilag, bilag A.
 - 2 Driftsoverenskomstparter med FVU-aktivitet og virksomhedsrettet FVU er ikke inkluderet i undersøgelsen.

2 Indledning

Alle skoler og uddannelsesinstitutioner i Danmark måtte i marts 2020 lukke som følge af covid-19-pandemien. Undervisningen måtte derfor i en periode gennemføres uden samlet fysisk tilstedeværelse af lærere, undervisere, elever og deltagere. I stedet trådte en nødundervisningsbekendtgørelse i kraft (BEK nr. 242 af 19.3.2020³). Målet med nødundervisningen var at tilgodese den enkelte elevs eller deltagers behov inden for rammerne af, hvad der var praktisk muligt i den ekstraordinære situation.

I løbet af april og maj 2020 fik skolerne og uddannelsesinstitutionerne gradvist lov til at genåbne og en ny nødundervisningsbekendtgørelse trådte i kraft (BEK nr. 629 af 15.5.2020⁴). Nødundervisning i genåbningsperioden sigtede mod en "fleksibel og gradvis indfasning af den almindelige undervisning" (BEK nr. 629 af 15.5.2020, s. 2⁵). Selvom deltagere og undervisere kunne vende tilbage til uddannelsesinstitutionerne, var der dog fortsat tale om en ekstraordinær situation.

Denne rapport om voksen- og efteruddannelsers erfaringer er en del af undersøgelsen *Systematisk erfaringsopsamling om læring fra covid-19-perioden på grundskole-, ungdoms- og voksenuddannelsesområdet*. Undersøgelsen er gennemført på opdrag fra Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) og rapporten er én ud af i alt fem rapporter fra samme undersøgelse. I de fire øvrige rapporter har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) undersøgt, hvilke erfaringer man har gjort sig med nødundervisning under covid-19-pandemien på hhv. grundskoler, gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser, den forberedende grunduddannelse (FGU) samt den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse (STU) i foråret og sommeren 2020.

2.1 Formål og undersøgelsesspørgsmål

Formålet med undersøgelsen på voksen- og efteruddannelsesområdet er at opsamle erfaringerne fra Voksenuddannelsescentrenes (VUC) og Arbejdsmarkedsuddannelsesinstitutionernes (AMU) nødundervisning inden for forberedende voksenundervisning (FVU), almen voksenuddannelse (avu), hf-enkeltfag, og arbejdsmarkedsuddannelser (AMU) i foråret og frem til sommerferien 2020. Covid-19-pandemien har stillet uddannelsesledere, undervisere og deltagere over for en ekstraor-

3 Børne- og Undervisningsministeriet. (2020). *Bekendtgørelse om nødundervisning m.v. på børne- og undervisningsområdet som led i forebyggelse og afhjælpning i forbindelse med covid-19*: BEK nr. 242 af 19.03.2020. Lokaliseret 18.01.2021 på: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2020/242>.

4 Børne- og Undervisningsministeriet. (2020). *Bekendtgørelse om dagtilbud og nødundervisning m.v. på børne- og undervisningsområdet som led i forebyggelse og afhjælpning i forbindelse med covid-19*: BEK nr. 629 af 15.05.2020. Lokaliseret 18.01.2021 på: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2020/629>.

5 Børne- og Undervisningsministeriet. (2020). *Bekendtgørelse om dagtilbud og nødundervisning m.v. på børne- og undervisningsområdet som led i forebyggelse og afhjælpning i forbindelse med covid-19*: BEK nr. 629 af 15.05.2020. Lokaliseret 18.01.2021 på: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2020/629>.

dinær udfordring. Uddannelsesinstitutionerne har med kort varsel skullet beslutte, hvad nødundervisningen skulle bestå af, og hvordan den skulle gennemføres. Deltagerne har heller ikke haft mulighed for at forberede sig på, hvordan undervisning derhjemme skulle forløbe.

Alle deltagere, undervisere og ledere har gjort sig erfaringer både i nedluknings- og i genåbningsperioden, som kan være relevante i et fremadrettet perspektiv. Selvom der har været tale om en helt ekstraordinær situation i 2020, og selvom man må være opmærksom på, at nødundervisning ikke kan sammenlignes i forholdet én-til-én med almindelig undervisning, viser det sig alligevel, at der er nogle erfaringer og indsigter fra perioden, som VUC- og AMU-institutionerne kan bruge i den videre udvikling af ledelse, organisering og tilrettelæggelse af undervisningen – både i særlige situationer som den nuværende (primus 2021) og ift. en mere almindelig hverdag.

Erfaringsopsamlingen tager afsæt i et todelt fokus på henholdsvis (a) styring og ledelse, samt (b) undervisning og pædagogik. Undersøgelsen på voksen- og efteruddannelsesområdet belyser følgende overordnede spørgsmål og temaer (de detaljerede undersøgelsesspørgsmål for den samlede erfaringsopsamling fremgår af rapportens metodebilag, bilag A):

Styring og ledelse

- Hvilke rammer og retningslinjer for nødundervisningen har uddannelseslederen udstukket i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden?
- Hvordan har vilkårene for nødundervisningen set ud fra et ledelsesperspektiv? I nedlukningsperioden: undervisernes digitale omstilling og deltageres muligheder for læring i hjemmet

Undervisning og pædagogik

- Hvordan er nødundervisningen blevet struktureret, og hvilke erfaringer har underviserne gjort sig med forskellige undervisningsformer i nedlukningsperioden, herunder hvilke muligheder og begrænsninger de digitale platforme, digitale læringsmidler mv. giver?
- Hvordan var deltageres medvirken, motivation, trivsel og læring? Hvilke aspekter af nødundervisningen har hhv. understøttet og udfordret deltageres medvirken, motivation, trivsel og læring? Hvilke forskelle ser vi blandt forskellige deltagergrupper?
- Hvordan er nødundervisningen blevet tilrettelagt, og hvilke erfaringer har underviserne gjort sig med forskellige undervisningsformer i genåbningsperioden, herunder brug af digitale læremidler eller forsættelse af fjernundervisning?

På tværs af dette todelte fokus ser vi også på følgende to temaer:

- Hvordan foregik prøveafholdelse, og hvordan oplevede underviserne dette?
- Hvordan har underviserne oplevet arbejdsbyrden og det kollegiale samarbejde?

2.2 Metodisk design for den samlede undersøgelse

Samlet set bygger erfaringsopsamlingen på en kombination af kvantitative og kvalitative datakilder, der inddrager perspektiver fra en række forskellige aktører, herunder ledelse, lærere/undervisere og elever. Der er i designet lagt vægt på, at undersøgelsens datagrundlag giver mulighed for både at tegne et bredt billede af de forskellige aktørers erfaringer fra covid-19-perioden og at udfolde disse billeder med mere konkrete og dybdegående beskrivelser af de erfaringer, skolerne og

uddannelsesinstitutionerne har gjort sig. Dog er der forskel på bredden og dybden, hvormed de forskellige uddannelsesområder belyses. Disse forskelle afspejler en prioritering foretaget af BUVM.

Det er en grundlæggende præmis for erfaringsopsamlingen, at dataindsamlingen er gennemført i efteråret 2020, dvs. flere måneder efter at skolernes nedluknings- og genåbningsperiode fandt sted. Denne forsinkelse kan potentielt have indflydelse på karakteren og detaljegraden af de erfaringer, der er indsamlet.

Erfaringsopsamlingen er informeret og kvalificeret gennem en forundersøgelse, der dels har inddraget viden fra allerede eksisterende undersøgelser (jf. afsnit 3.1 i bilag A), dels har bestået af en række indledende telefoninterview, der har haft til formål at fokusere indhold og tilpasse sprogbrug i forbindelse med den efterfølgende dataindsamling.

2.3 Datakilder for undersøgelsen på voksen- og efteruddannelsesområdet

Erfaringsopsamlingen på voksen- og efteruddannelsesområdet baserer sig på analyser af såvel kvantitative som kvalitative data for på den måde at give et bredt og nuanceret billede af de erfaringer, som de deltagende VUC- og AMU-institutioner har gjort sig i nødundervisningsperioden. Et overblik over de enkelte datakilder præsenteres her, og der henvises til metodebilag A for yderligere detaljer om dataindsamlingens forløb og resultater.

2.3.1 Survey

På voksen- og efteruddannelsesområdet er der gennemført spørgeskemaundersøgelser blandt uddannelsesledere på VUC (avu, FVU⁶ og hf-enkeltfag) og AMU. Der indgår i alt svar fra 82 uddannelsesledere (34 VUC-ledere og 48 AMU-ledere⁷). Uddannelsesledere, der er ansvarlige for mere end én uddannelse på VUC eller flere brancheområder på AMU, er inviteret til at besvare skemaet for to uddannelser eller brancheområder. Hvis respondenter er leder for mere end to uddannelser eller brancheområder, er de to uddannelser eller brancheområder, som spørgeskemaet omhandler, tilfældigt udtrukket.

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført af Epinion på vegne af EVA. Data fra spørgeskemaundersøgelsen inddrages med det forbehold, at der på trods af en omfattende proces med en udvikelse af udsendelsesgrundlaget og tidsfrist kun er opnået svarprocenter (blandt det *indberettede* antal respondenter) på 41 %, hhv. 44 % på VUC og 40 % på AMU⁸. Repræsentativitetsanalysen viser,

6 Driftsoverenskomstparter med FVU-aktivitet og virksomhedsrettet FVU er ikke inkluderet i undersøgelsen.

7 Fordelingen af besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen er på VUC 11 ledere fra avu, 6 ledere fra FVU og 17 ledere fra hf-enkeltfag. På AMU er det 3 ledere fra Bygge/anlæg og industri, 10 ledere fra Handel, administration, kommunikation og ledelse, 5 ledere fra Industriens arbejdsmarkedsuddannelser, 4 ledere fra Køkken, hotel, restaurant, bager, konditor og kødbranchen, 2 ledere fra Mejeri og jordbrug, 1 leder fra Metalindustrien, 8 ledere fra Pædagogiske område og social- og sundhedsområdet, 3 ledere fra Serviceerhvervene, 2 ledere fra Svejsning og fyringsteknik, 2 ledere fra Tekniske installationer og energi og 8 ledere fra Transporterhvervene. For uddybende information se rapportens metodebilag, bilag A.

8 Svarprocenten på VUC er henholdsvis 40 % på avu, 24 % på FVU og 65 % på hf-enkeltfag.

På AMU er svarprocenten for brancheområderne 25 % på Bygge/anlæg og industri, 48 % på Handel, administration, kommunikation og ledelse, 45 % på Industriens arbejdsmarkedsuddannelser, 50 % på Køkken, hotel, restaurant, bager, konditor og kødbranchen, 29 % på Mejeri og jordbrug, 13 % på Metalindustrien, 67 % på Pædagogiske område og social- og sundhedsområdet, 30 % på Serviceerhvervene, 22 % på Svejsning og fyringsteknik, 25 % på Tekniske installationer og energi og 53 % på Transporterhvervene. For uddybende information se rapportens metodebilag, bilag A.

at der er få skævheder i data fra spørgeskemaundersøgelsen ift. de parametre, der indgår i analysen. Der henvises til metodebilaget (bilag A) for en gennemgang af repræsentativitetsanalysen. De lave svarprocenter og det lille datagrundlag (n = 34 på VUC og n = 48 på AMU) betyder, at data ikke kan anvendes til at generalisere undersøgelsens resultater til populationsniveau. Denne rapport beskriver analyser siger derfor kun noget om de uddannelsesinstitutioner og respondenter, der indgår i spørgeskemaundersøgelsens datagrundlag og ikke noget om den samlede population af voksen- og efteruddannelsesinstitutioner. Dertil kommer, at på baggrund af det begrænsende datagrundlag på VUC og på AMU har det ikke været muligt at afrapportere besvarelsener særskilt på de enkelte uddannelser på VUC (avu, FVU og hf-enkeltfag) eller på de enkelte brancheområder på AMU.

I rapporten præsenteres resultaterne fra VUC og AMU sammen af formidlingsmæssige hensyn. Resultaterne skal dog ikke sammenlignes direkte, da VUC- og AMU-institutioner er meget forskellige og har forskellige præmisser og rammevilkår.

2.3.2 Skypeinterview

På voksen- og efteruddannelsesområdet er der gennemført Skypeinterview med i alt 20 undervisere på forskellige VUC- og AMU-institutioner. Underviserne er udvalgt, så de dækker på tværs af uddannelser på VUC (avu, FVU og hf-enkeltfag) og brancheområder på AMU (teknik, merkantil, social- og sundhed, samt kombinationsskole) og institutionerne er udvalgt ud fra størrelse, geografiske placering og erfaring med fjernundervisning eller *blended learning* (jf. bilag A).

Fjernundervisning og digitale læremidler

I erfaringsopsamlingen anvendes følgende begreber til at beskrive måder, hvorpå digitale og virtuelle redskaber og ressourcer har indgået i den nødundervisning, der fandt sted i nedluknings- og til dels i genåbningsperioden i foråret 2020. Begreberne dækker et felt under hastig og kontinuerlig forandring og derfor er disse beskrivelser i sagens natur ikke nødvendigvis hverken helt dækkende eller fuldstændigt afgrænset.

Fjernundervisning

Fjernundervisning er en samlebetegnelse for den undervisning, der er gennemført for de hjemsendte elever og deltagere primært i nedlukningsperioden og nogle steder delvist i genåbningsperioden. Fjernundervisning er tilrettelagt med en fysisk distance mellem lærere og elever/deltagere. Fjernundervisning foregår ofte, men ikke altid, som virtuel undervisning.

I denne rapport, som dækker voksen- og efteruddannelsesområdet, bruges fjernundervisning som undervisning, der er foregået virtuelt. Virtuel forstås i dag typisk i betydningen ”computermedieret”. Det kan dreje sig om alt fra beskeder om analoge opgaver givet på en digital platform (som fx *Lectio*, *Moodle* eller *Aula*) til virtuelle læreroplæg. Fjernundervisning kan både foregå synkront og asynkront:

- **Synkron fjernundervisning:** elever/deltagere og/eller lærere er tilstede samtidig i et virtuelt rum. Det kan være på digitale læringsplatforme, som er udviklet til undervisningsbrug eller ved hjælp af digitale samarbejdsplatforme som fx *Microsoft Teams*, *Zoom* og lignende. Den synkron fjernundervisning giver mulighed for at etablere et virtuelt klasseværelse

eller grupperum, hvor lærere og elever/deltagere kan indgå i dialog, der kan gennemføres oplæg og eleverne/deltagerne kan samarbejde om opgaverne.

- **Asynkron fjernundervisning:** elever/deltagere og lærere er ikke til stede samtidig. I den asynkrone fjernundervisning kan læreren fx give eleverne/deltagerne opgaver via digitale læringsplatforme, et digitalt skole-/studieadministrativt system eller andre digitale kommunikationskanaler. Det kan både være analoge opgaver i fysiske bøger, som eleverne/deltagerne har derhjemme og/eller digitalt materiale i form af fx en video, websider eller digitale læremidler.

Digitale læremidler

Digitale læremidler omfatter fx programmer til træning af ordforråd, grammatik og regnefærdigheder, men kan også være hele læringsforløb med tekster, spørgsmål og samarbejdsfora. Selvom de ikke er udviklet specifikt med henblik på undervisning og læring, så har elever og deltagere i fjernundervisning også anvendt andre former for digitale redskaber og programmer som fx sociale medier, kamera- og videooptagelsesprogrammer og lignende.

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

3 Ledelse og rammesætning

3.1 Uddannelsesledernes rammesætning og retningslinjer for nedlukningsperioden

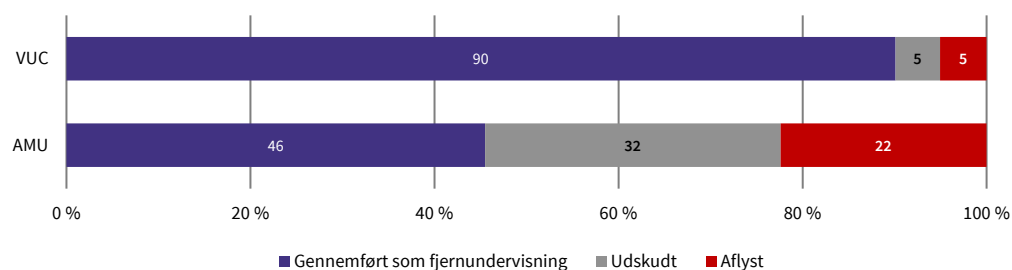
Med nedlukningen og omlægningen til digital afvikling af undervisningen stod lederne over for en stor opgave med at understøtte underviserne i denne proces. Undersøgelsen viser, at det især var de tekniske aspekter af digital afvikling, som lederne havde fokus på, mens det didaktiske fyldte mindre. Nogle lederne afsatte ekstra ressourcer til afvikling af fjernundervisning og/eller rammesatte hvilke fælles, digitale platforme, der skulle anvendes.

3.1.1 VUC fortsatte den igangværende undervisning og AMU udviklede nye digitale kurser

I nedlukningsperioden fortsatte VUC den igangværende undervisning som fjernundervisning, mens man på AMU udskød eller aflyste mange kurser. Således viser spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere (figur 3.1), at 90 % af den planlagte undervisningstid blandt de adspurgte ledere på VUC blev gennemført som fjernundervisning i nedlukningsperioden, mens det på AMU var lidt under halvdelen af undervisningen (46 %). Ifølge de adspurgte AMU-ledere blev 32 % af den planlagte undervisning udskudt og 22 % aflyst.

FIGUR 3.1

Fordeling af den samlede planlagt undervisningstid (eksklusiv prøver og eksaminer) i nedlukningsperioden

Kilde: Spørgeskema blandt ledere på Voksen- og Efteruddannelsesinstitutioner (VEU), Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Lederne er i spørgeskemaet blevet bedt om at angive, hvor stor en andel af den samlede planlagte undervisningstid (ekskl. prøver og eksaminer), der i nedlukningsperioden blev "Gennemført som fjernundervisning", "Udskudt" og "Aflyst". Andelen i figuren er gennemsnittet af lederens vurdering.

VUC: n = 34; AMU: n = 48.

I interviewene med underviserne peger VUC-underviserne på, at de stort set fra første dag i nedlukningen fortsatte den igangværende undervisning som fjernundervisning. Underviserne på AMU beskriver, at mange af deres planlagte kurser blev aflyst eller udskudt, især fordi kurser, der var praktiske og krævede særlige faciliteter, var svære at omlægge til fjernundervisning. Derudover vurderede ledelsen og underviserne, at nogle deltagerne ville have svært ved at deltage i fjernundervisning pga. sproglige udfordringer.

Nogle undervisere på AMU fortæller, at den tid, der blev frigjort i nedlukningsperioden, blev brugt til at udvikle nye digitale kurser for at kunne tiltrække nye deltagere. Underviserne giver eksempler på, at de på deres institutioner udviklede særlige digitale covid-19-kurser i, hvordan man plejer ældre med covid-19 og kurser i vejledning i hygiejne på uddannelsessteder. Andre undervisere fortæller om nye kurser målrettet ledige i brancher, som blev særligt ramt af nedlukningen.

3.1.2 Stor ledelsesopgave med at understøtte underviserne i nedlukningsperioden

Nedlukningsperioden gav ledelsen en stor opgave i at understøtte underviserne i omlægningen af undervisning til fjernundervisning. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at størstedelen af lederne oplever, at de i større omfang var i dialog med underviserne om deres undervisning i nedlukningsperioden sammenlignet med perioden før covid-19-pandemien. Det gælder for 62 % af lederne på VUC og 71 % af lederne på AMU (tallene fremgår af rapportens tabelbilag, bilag B, tabel 1).

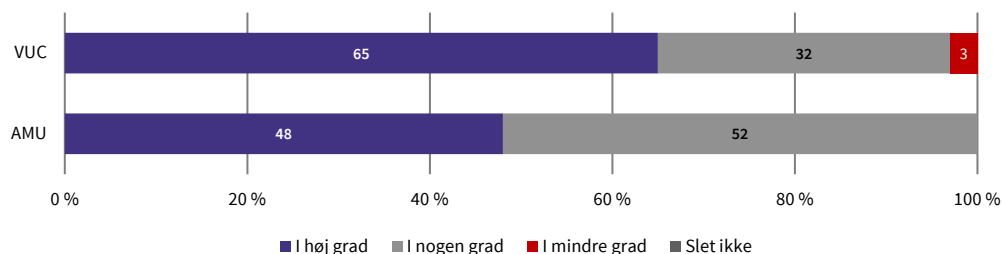
3.1.3 Lederne havde især fokus på de tekniske aspekter af den digitale afvikling af undervisning

Spørgeskemaundersøgelse blandt ledere viser, at både VUC- og AMU-lederne primært prioriterede videndeling om de tekniske aspekter af den digitale afvikling af undervisningen og i mindre grad prioriterede videndeling om didaktik og pædagogik ved den digitale afvikling af undervisningen. Det fremgår af figur 3.2, at 65 % af lederne på VUC svarer, at de i høj grad rammesatte videndeling om de tekniske aspekter, mens det på AMU var 48 %. Herudover svarer 32 % af lederne på VUC og 52 % af lederne på AMU, at de i nogen grad rammesatte dette. Mht. videndeling om didaktik og pædagogik ifm. digital afholdelse af undervisningen svarer 29 % af lederne på VUC og 26 % af lederne på AMU, at de i høj grad rammesatte videndeling om digital didaktik og pædagogik, jf. figur 3.2. Cirka halvdelen af lederne (47 % på VUC og 55 % på AMU) svarer, at de i nogen grad rammesatte dette.

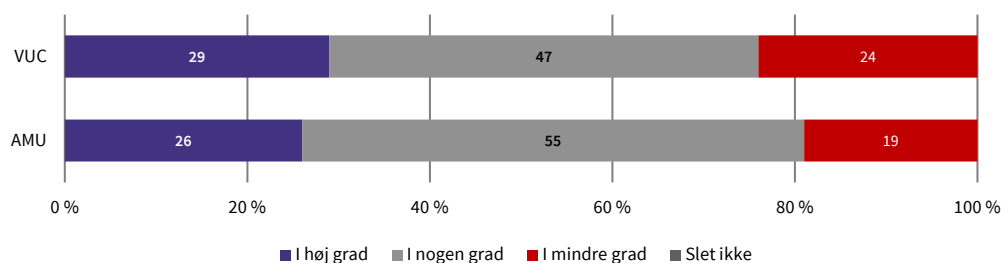
FIGUR 3.2

Rammesatte ledelsen i løbet af nedlukningsperioden vejledning, sparring og/eller videndeling for det undervisende personale mht. følgende:

Tekniske aspekter af den digitale afvikling af undervisning fx brug af Zoom, grupper i Teams

Didaktik og pædagogik ifm. den digitale afvikling af undervisning

Kilde: Spørgeskema blandt ledere på Voksen- og Efteruddannelsesinstitutioner (VEU), Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: VUC: n = 34; AMU: n = 42.

Af interviewene med underviserne fremgår, at videndelingen var rammesat meget forskelligt. På nogle institutioner tog ledelsen initiativ til faste, ugentlige, virtuelle møder, hvor erfaringer og gode idéer til fjernundervisning blev delt underviserne imellem. På andre institutioner tog underviserne selv initiativ til regelmæssig videndeling, mens enkelte undervisere fortæller, at videndelingen på deres institution foregik mere ad hoc.

Det varierer på tværs af institutionerne, hvem der deltog i de planlagte videndlingsmøder, herunder om det var for alle undervisere eller undervisere inden for specifikke faggrupper eller undervisningsteams. På nogle institutioner deltog it-afdelingen i møderne. Interviewene viser dog på tværs af de forskellige modeller, at underviserne oplever, at rammesat videndeling med fastlagt tidspunkt og tid afsat til sparring var væsentligt for deres muligheder for at tilrettelægge fjernundervisning af høj kvalitet.

Udover videndlingsmøder fortæller underviserne, at ledelsen eller it-afdelingen flere steder udarbejdede inspirationsmateriale eller guider til fjernundervisning til underviserne. Herudover er der undervisere, der fortæller, at de modtog sparring tæt på undervisningen fx fra undervisere, der var tilknyttet samme kursus, eller en it-vejleder. Generelt oplever underviserne, at de havde stor glæde af at samarbejde med mere erfarne kolleger om tilrettelæggelsen af deres digitale forløb og udviklingen af de konkrete læringsaktiviteter. Dette gælder især de undervisere, som ikke havde gjort sig forudgående erfaringer med fjernundervisning, eller som kun havde få eller ingen erfaringer med brug af it i undervisningen.

3.1.4 Nogle institutioner prioriterede at afsætte ekstra ressourcer

Nogle institutioner, herunder både VUC og AMU, prioriterede at afsætte ekstra ressourcer til afholdelse af fjernundervisning. Ifølge de interviewede undervisere betød omstilling til fjernundervisning, at de skulle bruge ekstra tid fx på at hjælpe deltagerne med it og teknik, at sikre deltageres adgang til fjernundervisning og at sikre, at deltagerne ikke faldt fra. Derfor prioriterede flere ledere at afsætte ekstra ressourcer til flere undervisere ved fjernundervisningen, mere it-support eller udvidet studievejledning.

Nogle undervisere beskriver, at der var gode erfaringer med at være to undervisere ved fjernundervisning. Det betød nemlig, at den ene underviser kunne agere it-support og hjælpe deltagerne telefonisk med tekniske udfordringer, samtidig med at den anden underviser kunne varetage undervisningen. Denne model, beskriver undviserne, sikrede et flow i undervisningen ved, at de andre deltagere ikke skulle vente på, at tekniske udfordringer blev løst. Omvendt påpeger undervisere, der ikke havde ekstra bemanning, at de i fjernundervisningen manglede en partner, som kunne varetage denne funktion.

3.1.5 På nogle institutioner valgte ledelsen fælles digitale platforme

Det varierer, om ledelsen eller de enkelte undervisere valgte, hvilke digitale platforme der blev anvendt i fjernundervisningen. På nogle institutioner havde man i forvejen fælles digitale platforme, mens ledelsen på andre institutioner besluttede, hvilken platform der skulle anvendes, fx *Google Meet* eller *Microsoft Teams*. På enkelte institutioner valgte undviserne selv den digitale platform. Ifølge undviserne var det en udfordring for deltagere, der fulgte flere fag, når undviserne anvendte forskellige digitale platforme, fordi deltagere skulle afkode og lære hver enkelt platform.

3.2 Vilkår af betydning for nødundervisningen i nedlukningsperioden

Der er stor forskel på, hvilke vilkår institutionerne, undviserne og deltagerne har haft i nedlukningsperioden. Dette gælder både undvisernes erfaring med fjernundervisning og digitale platforme samt deltageres forudsætninger. Undersøgelsen viser, at det langt fra er alle undvisere, som forud for nedlukningsperioden havde de nødvendige tekniske og didaktiske kompetencer til digitalt at afvikle undervisningen. Samtidig peger undersøgelsen på, at undvisere, som tidligere har brugt digitale platforme, har haft nemmere ved at komme i gang med nødundervisning.

3.2.1 Stor forskel på virksomheders og medarbejders interesse for at deltage i fjernundervisning på AMU

I interviewene fortæller AMU-undviserne, at virksomhedernes og medarbejdernes interesse for at deltage i digitale AMU-kurser i nedlukningsperioden varierede for forskellige brancheområder. Inden for social- og sundhedsområdet, hotel- og restaurationsbranchen og rengøring oplevede institutionerne efterspørgsel på kurser i nedlukningsperioden – også selvom de blev afholdt digitalt. Ifølge undviserne skyldes det, at nogle medarbejdere havde behov for opkvalificering og efteruddannelse, enten fordi de var hjemsendte, havde brug for nye kompetencer, eller fordi de oplevede øget risiko for ledighed. Herunder var der både deltagere, som ønskede opkvalificering og efteruddannelse inden for eget fagområde, og deltagere, som ønskede uddannelse inden for et nyt fagområde.

Andre AMU-udbydere oplevede ikke samme efterspørgsel på digitale AMU-kurser i nedlukningsperioden. Flere undervisere på de tekniske og merkantile AMU-institutioner fortæller, at de udviklede mange digitale kurser, men fik meget få deltagere. En oplevelse blandt undviserne er, at virksomhederne og medarbejderne syntes, digitale kurser var en god idé, men at de ikke tilmeldte sig i nedlukningsperioden. Undviserne peger på, at flere virksomheder og medarbejdere ønskede at vente med at tage kurserne, til de igen blev udbudt med fysisk fremmøde.

3.2.2 Forskel på uddannelsesinstitutionernes erfaringer med fjernundervisning inden nedlukningen

Der er stor forskel på, hvilke erfaringer undvisere og institutioner forud for nedlukningen havde gjort sig med fjernundervisning og brug af digitale redskaber. Af spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere ses, at i alt 55 % af VUC-institutionerne i høj grad (29 %) eller i nogen grad (26 %) havde erfaring med fjernundervisningen inden nedlukning, mens andelen for AMU er i alt 23 % (4 % svarer "I høj grad" og 19 % "I nogen grad") (bilag B, tabel 2). Dermed havde medarbejdere og institutioner et forskelligt udgangspunkt for at kunne omlægge undervisningen til digital afvikling.

3.2.3 Flertallet af undviserne havde adgang til den nødvendige hardware og software til at afvikle fjernundervisning

Ifølge de adspurgte ledere havde flertallet af undviserne på både VUC og AMU den nødvendige hardware og software til at afholde fjernundervisning. Af spørgeskemaundersøgelsen tegner der sig et billede af, at lederne på VUC og AMU vurderer, at undviserne i højere grad havde adgang til hardware end til software. På VUC vurderer i alt 100 % af lederne, at alle/næsten alle (76 %) eller størstedelen (24 %) af undviserne havde den nødvendige hardware. På AMU er det i alt 88 % af lederne, der angiver, at alle/næsten alle (55 %) eller størstedelen (33 %) af undviserne havde den nødvendige hardware (bilag B, tabel 3). I alt 88 % af lederne på VUC angiver, at alle/næsten alle (53 %) eller størstedelen (35 %) af undviserne havde den nødvendige software. Den tilsvarende andel blandt AMU-lederne er i alt 67 %. Her svarer 36 % "Alle/næsten alle" og 31 % "Størstedelen" (bilag B, tabel 4).

3.2.4 En stor andel af undvisere havde ikke tilstrækkelige tekniske og didaktiske kompetencer til at omlægge til fjernundervisning

Lederne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at vurdere, i hvilket omfang undviserne havde de nødvendige hhv. didaktiske og tekniske kompetencer til at kunne gennemføre nødundervisningen. Lederne vurderer, at en stor andel af undviserne ikke havde de nødvendige kompetencer til digitalt at kunne afholde undervisningen. Af tabel 3.1 ses, at i alt 24 % af lederne på VUC vurderer, at en mindre del (21 %) eller ingen/næsten ingen (3 %) havde de nødvendige didaktiske kompetencer til digitalt at afholde undervisningen, da nedlukningen indtraf. På AMU er det i alt 38 % af lederne, der vurderer, at en mindre del (26 %) eller ingen/næsten ingen (12 %) havde de nødvendige didaktiske kompetencer. 56 % af lederne på VUC og 26 % af lederne på AMU vurderer, at størstedelen af undviserne havde de nødvendige didaktiske kompetencer.

TABEL 3.1

Andel af det undervisende personale, som havde de nødvendige didaktiske eller tekniske kompetencer ifm. den digitale afvikling af undervisningen, da nedlukningsperioden indtraf

Nødvendige didaktiske kompetencer ifm. den digitale afvikling af undervisningen

	Alle/næsten alle (%)	Størstedelen (%)	Omkring halvdelen (%)	En mindre del (%)	Ingen/næsten ingen (%)	Ved ikke (%)	Total (%)
VUC	0	56	21	21	3	0	100
AMU	10	26	26	26	12	0	100

Nødvendige tekniske kompetence ifm. den digitale afvikling af undervisningen, fx brug af Zoom, grupper i Teams eller lignende

	Alle/næsten alle (%)	Størstedelen (%)	Omkring halvdelen (%)	En mindre del (%)	Ingen/næsten ingen (%)	Ved ikke (%)	Total (%)
VUC	12	32	21	29	6	0	100
AMU	12	21	21	36	10	0	100

Kilde: Spørgeskema blandt ledere på Voksen- og Efteruddannelsesinstitutioner (VEU), Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Tabellen indeholder afrundede tal, hvormed de ikke altid summer til 100.

VUC: n = 34; AMU: n = 42.

Mht. tekniske kompetencer vurderer i alt 35 % af lederne på VUC, at en mindre del (29 %) eller ingen/næsten ingen (6 %) af underviserne havde de nødvendige tekniske kompetencer. For AMU er dette tal i alt 46 % (36 % svarer ”En mindre del” og 10 % svarer ”Ingen/næsten ingen”), jf. tabel 3.1.

Underviserne er i interviewene blevet bedt om at vurdere, hvilke kompetencer de savnede i forhold til at omlægge til fjernundervisning. De fremhæver særligt kendskabet til forskellige digitale læringsredskaber og deres mulige anvendelse i undervisningen. Underviserne peger også på, at de savnede it-didaktiske kompetencer, herunder viden om, hvordan man opbygger gode digitale forløb.

3.2.5 Undervisere, der tidligere havde brugt digitale læringsplatforme, havde nemmere ved at komme i gang med nødundervisningen

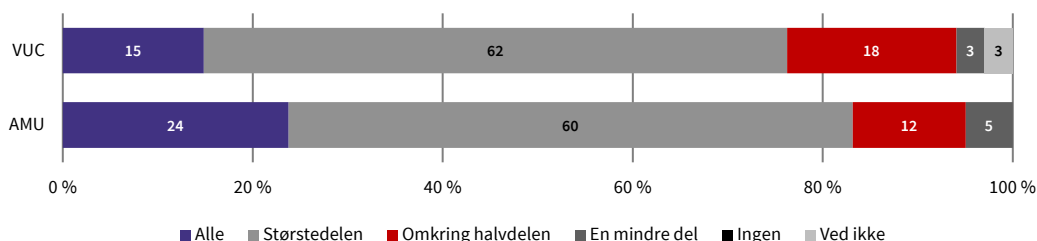
Interviewene peger på, at undervisere, der før nedlukningsperioden havde gjort sig erfaringer med digitale læringsplatforme, havde nemmere ved at komme i gang med nødundervisningen. De kunne bruge deres erfaringer til hurtigt at omlægge undervisning, og deres deltagere havde på forhånd kendskab til platformen, så det var nemmere for dem at få adgang til undervisningsmateriale. De undervisere, som havde hele undervisningsforløb liggende på en digital platform forud for nedlukningsperioden, havde yderligere den fordel, at de ikke skulle udvikle nyt materiale, men kunne bruge det eksisterende materiale i fjernundervisningen.

3.2.6 Deltagerne havde forskellige deltagelsesmuligheder afhængig af deres adgang til it-udstyr

Deltagerne havde forskellige muligheder for at deltage i fjernundervisningen i nedlukningsperioden på grund af forskellig adgang til it-udstyr. Figur 3.3 viser, at på AMU vurderer 24 % af lederne, at alle deltagere havde adgang til det nødvendige it-udstyr, mens det på VUC er 15 % af lederne, der vurderer dette. 60 % af lederne på AMU vurderer, at størstedelen af deltagerne havde adgang til it-udstyr. På VUC er det 62 % af lederne. Af AMU-lederne vurderer 12 %, at omkring halvdelen af deltagerne havde adgang, og 5 % at en mindre del havde adgang. På VUC er det henholdsvis 18 % og 3 %, der svarer det samme om deres deltagere

FIGUR 3.3

Andel af kursisterne (deltagere) på institutionen, som havde adgang til det nødvendige it-udstyr, herunder computer, tablet mv., i nedlukningsperioden

Kilde: Spørgeskema blandt ledere på Voksen- og Efteruddannelsesinstitutioner (VEU), Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: VUC: n = 34; AMU: n = 42

Interviewene med underviserne peger på, at nogle deltagere enten ikke ejede en computer eller måtte dele en computer med andre i husstanden. Underviserne oplevede også, at deltagere kunne mangle mikrofon eller kamera i computeren eller havde en dårlig internetadgang. Dette udfordrede især deltagerens mulighed for at deltage i den synkron fjernundervisning, dvs. undervisning, hvor undervisere og deltagere er digitalt til stede samtidig.

I nogle tilfælde kunne uddannelsesinstitutionerne hjælpe deltagerne ved at udlevere it-udstyr til dem. Af spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere fremgår det, at to ud af tre AMU-udbydere (66 %) havde mulighed for at udlevere det nødvendige it-udstyr til alle deltagere. Den tilsvarende andel på VUC var 50 % (bilag B, tabel 5).

3.2.7 De voksnes deltagelsesmuligheder i nedlukningsperioden var påvirkede af børnepasning og boligforhold

Underviserne fremhæver, at deltagerne også var udfordret af hjemmeboende børn og manglende mulighed for at koncentrere sig derhjemme i nedlukningsperioden. Underviserne fortæller, at mange forældre i starten af nedlukningsperioden prioriterede børnenes skole, og flere hjalp børnene med lektier og skolearbejde og nåede derfor ikke at lave deres egne lektier og opgaver. Underviserne nævner også, at mange af deltagerne havde boligforhold, som betød, at de ikke havde et sted at kunne arbejde koncentreret.

3.2.8 Udfordring ved omlægning af korte kurser

Analysen af de kvalitative data viser, at der særligt var udfordringer knyttet til at skulle omlægge til fjernundervisning på korte kurser i nedlukningsperioden. På disse kurser lagde tiden til at introducere og supportere deltagerne beslag på forholdsvis meget af undervisningstiden og kom derved til at udfordre undervisningen. For fag og kurser med få undervisningstimer om ugen var det en udfordring at opbygge en rutine i fjernundervisningen, og underviserne oplevede at skulle starte forfra hver uge.

3.3 Nødundervisning i genåbningsperioden

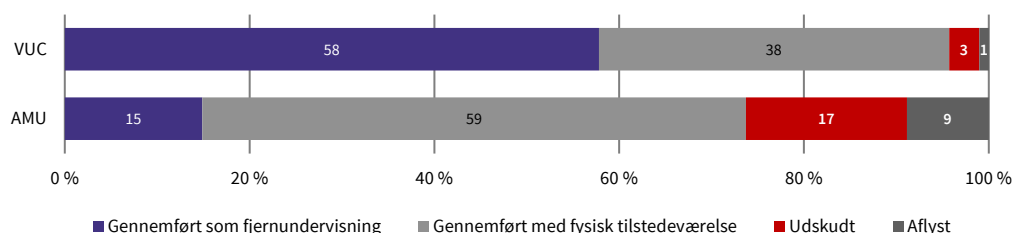
I maj 2020 blev der med den gradvise genåbning mulighed for, at nogle deltagere og undervisere kunne komme tilbage til fysisk tilstedeværelsesundervisning. Det betød, at nogle deltagere på VUC og AMU kom tilbage til fysisk tilstedeværelsesundervisning, mens andre fortsatte med fjernundervisning.

På VUC fortsatte en del af undervisning i genåbningsperioden som fjernundervisning. Ifølge de adspurgte VUC-ledere blev 58 % af den planlagte undervisningstid på VUC gennemført som fjernundervisning i genåbningsperioden, mens 38 % blev gennemført som fysisk tilstedeværelsesundervisning (jf. figur 3.4).

I genåbningsperioden blev undervisningen på AMU i vid udstrækning gennemført som tilstedeværelsesundervisning. På AMU svarer lederne, at 59 % af undervisningen blev gennemført med fysisk tilstedeværelse, mens det blandt de adspurgte AMU-ledere var 15 % af undervisningen som blev gennemført som fjernundervisning (jf. figur 3.4). Ifølge de adspurgte AMU-ledere blev 17 % af undervisningen på AMU i genåbningsperioden udskudt og 9 % aflyst

FIGUR 3.4

Fordeling af den samlede planlagte undervisningstid (eksklusiv prøver og eksaminer) i genåbningsperioden

Kilde: Spørgeskema blandt ledere på Voksen- og Efteruddannelsesinstitutioner (VEU), Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Lederne er i spørgeskemaet blevet bedt om at angive, hvor stor en andel af den samlede planlagte undervisningstid (ekskl. prøver og eksaminer), der i genåbningsperioden blev "Gennemført som fjernundervisning", "Gennemført med fysisk tilstedeværelse", "Udskudt" og "Aflyst". Andelen i figuren er gennemsnittet af ledernes vurdering. VUC: n = 34; AMU: n = 48.

Interviewene med underviserne på VUC giver forskellige forklaringer på, hvorfor fjernundervisningen fortsatte i genåbningsperioden. I interviewene med hf-enkeltfagsunderviserne fremgår det, at hf-2-eleverne kom tilbage på skolen i genåbningsperioden, mens hf-enkeltfag fortsatte som fjernundervisning. De interviewede avu-undervisere beskriver, at undervisningen skemamæssigt næsten

var færdig, da deltagerne og underviserne endelig fysisk kunne vende tilbage. De interviewede FVU-undervisere fortæller, at de i genåbningsperioden enten fortsatte med fjernundervisning, fordi undervisningen var ved at være slut, eller gennemførte fysisk tilstedeværelsesundervisning, som mindede om undervisningen før covid-19-pandemien.

Ifølge underviserne på AMU fortsatte de fleste AMU-udbydere undervisningen som før nedlukningen, men med de nye retningslinjer og krav om afstand og håndsprit. Der er dog enkelte eksempler på institutioner, der delte undervisningen op, eller tilbød, at nogle deltagere kunne deltage digitalt i noget af undervisningstiden for at undgå, at for mange deltagere var til stede samtidig. Flere af underviserne på AMU fortæller, at de i genåbningsperioden afholdte den undervisning, der var blevet udskudt under nedlukningen. Det drejede sig typisk om den praktiske kursusdel, idet den teoretiske del af kurset var blevet afholdt i nedlukningsperioden. Der er blandt de interviewede AMU-undervisere også eksempler på, at man fortsatte med fjernundervisning i genåbningsperioden. Fx afholdte man digitale kurser inden for social- og sundhedsområdet. Som en af underviserne fortæller, valgte de "at gå med forsigtighedsprincippet" og fortsætte digitalt.

4 Nødundervisningens tilrettelæggelse samt deltagernes udbytte

4.1 Tilrettelæggelse af og indhold i undervisningen i nedlukningsperioden

Under nedlukningen blev undervisningen tilrettelagt forskelligt på tværs af institutioner og undervisere. Men i de fleste tilfælde blev fjernundervisningen afviklet som en kombination af asynkron og synkron undervisning. *Asynkron* betegner den fjernundervisning, hvor undervisere og deltagere er til stede på forskellige tidspunkter, mens *synkron* betegner den fjernundervisning, hvor undervisere og deltagere er digitalt til stede samtidig. Datamaterialet peger på, at undervisningen udviklede sig i takt med, at underviserne gjorde sig erfaringer med fjernundervisning og digitale læremidler, så undervisningen efterhånden blev mere varieret.

4.1.1 Stor opgave at introducere og fastholde deltagerne i de digitale forløb

I de kvalitative interview beskriver underviserne, at nedlukningsperioden var kendetegnet ved, at hverken undervisere eller deltagere var forberedte på, at de med kort varsel skulle omlægge undervisningen til fjernundervisning. Det betød, at mange undervisere ikke havde mulighed for forud for hjemsendelsen at give deltagerne en grundig introduktion til de digitale platforme, som de skulle anvende. Ifølge flere af underviserne havde de forud for nedlukningsperioden haft for lidt fokus på, at deltagerne skulle have kendskab til platformene og it-systemerne, og deltagernes digitale kompetencer var derfor for svage. En udbredt oplevelse blandt underviserne er, at det var svært digitalt at give deltagerne en grundig introduktion, og det ville have været nemmere at kunne fremvise og forklare platformen ved en fysisk introduktion.

En underviser fortæller, at underviserne på personens institution dagen inden nedlukningen fik besked fra ledelsen om i den fysiske undervisning at introducere og afprøve den digitale platform med deltagerne, hvor underviserne fik logget deltagerne på og vist dem rundt på platformen. De øvrige undervisere introducerede deres deltagere efter hjemsendelsen. Enkelte institutioner afholdte fysiske introduktioner til de digitale læringsplatforme, hvor deltagerne ekstraordinært fik lov til at møde ind på institutionen mhp. at få en indføring i de digitale læringsplatforme. Andre institutioner afholdte digitale opstartsmøder, hvor de forud for undervisningen introducerede deltagerne til den digitale platform og fortalte, hvordan undervisningen ville foregå.

Underviserne beskriver, at arbejdet med at få deltagerne med i starten af nedlukningsperioden primært foregik telefonisk, hvor underviserne ringede deltagerne op og hjalp dem enkeltvis med at få adgang til platformen. En underviser fortæller:

Dét, der var meget kendetegnede for den periode, var, at vi halede dem ind. Vi brugte telefonlisten, og vi ringede, og vi ringede, og vi ringede

Underviser, VUC/FVU

De fleste undervisere fortæller, at de brugte telefonopkald eller sms til at kommunikere med deltagerne, fordi det var den lettest måde at nå deltagerne. Undervisere beskriver, at telefonen var ”den eneste mulighed for at råbe deltagerne op” og ”det, der reddede os. Vi kunne aldrig have gået med it alene.” Andre undervisere brugte Facebook til at nå deltagerne. På Facebook kunne undervisere give beskeder, svare på spørgsmål, dele opgaver og udarbejde live-videoer. I interviewene fortæller flere af undviserne, at det i fjernundervisningen var særligt svært at inkludere og fastholde de deltagere, som havde meget svage digitale kompetencer og/eller sproglige udfordringer. Fordi det var vanskeligt i nedlukningsperioden at introducere til nye platforme, valgte mange af undviserne at bruge de platforme, som deltagerne på forhånd kendte, fx læringsplatforme eller studieadministrative systemer.

Vi havde den ulempe, at vi først lige havde fået *Microsoft Teams*, så vores elever var ikke bekendte med det. Så vi måtte køre på vores gamle system *Ludus*, hvor vi simpelthen måtte starte med at lægge opgaver ud. Det var deltagerne jo vant til, hvis de var syge.

Underviser, VUC/avu

4.1.2 Undervisningen var en kombination af asynkron og synkron undervisning

De interviewede undervisere tilrettelagde i de fleste tilfælde undervisningen som en kombination af asynkron og synkron undervisning.

Undviserne på VUC beskriver, at undervisningen i begyndelsen af nedlukningsperioden primært var asynkron. Undvisernes forklaring på at undervisningen var asynkron er, at mange af deltagerne og undviserne selv havde børn hjemme i starten af hjemsendelsesperioden og derfor var afhængige af tidsmæssig fleksibilitet. En anden forklaring er, at undviserne i begyndelsen af nedlukningsperioden primært havde læringsplatforme til rådighed og ikke platforme som *Microsoft Teams* og *Zoom* med mulighed for oplæg og/eller gruppearbejde. Derfor var undervisningen i opstartsperioden opgavebaseret og med skriftlige afleveringer, hvor undviseren var tilgængelig via mail og/eller telefon enten inden for den skemalagte undervisning eller hele ugen. Undervisningen på VUC ændrede sig i takt med, at undviserne begyndte at bruge platforme som *Zoom* eller *Microsoft Teams*, der gav mulighed for mere synkron undervisning med oplæg og gruppearbejde. Her ændredes formatet, så opgaver skulle løses enten i grupper og med fælles opsamling i slutningen af timen eller dagen. Flere undvisere på VUC beskriver, at undervisningen i slutningen af nedlukningsperioden i højere grad var en kombination af synkron og asynkron undervisning, der i højere grad lignede traditionel klasseundervisning, men samtidig gav mulighed for at øse opgaver uden for den skemalagte undervisningstid.

Interviewene med AMU-undviserne giver et indtryk af, at AMU-kurserne i høj grad var tilrettelagt som synkron undervisning fra starten. Kurserne fulgte den samme struktur som et normalt kursus, hvor deltagerne ”mødte ind” om morgenen på platformen, fx *Zoom* eller *Microsoft Teams*, og fik et fælles oplæg fra undviseren. Derefter var der tid til opgaver enten i grupper eller individuelt med fælles opsamlinger et par gange i løbet af dagen eller afslutningsvis. Undviserne var tilgængelige på platformen eller telefonen, eller undviserne ”hoppede ind og ud” af deltageres digitale grupperum. Flere af AMU-undviserne beskriver, at en del af arbejdet med opgaver foregik som asynkron undervisning, hvor deltagerne selv kunne vælge, hvornår de ville lave opgaverne, men at hjælp fra undviseren var til rådighed inden for de 7,4 timer, hvor undervisningen foregik. Enkelte

AMU-undervisere beskriver, at deres undervisning var mere asynkron, fordi kurserne var baseret på selvstændig opgaveløsning. Disse kurser var kendetegnede ved at være teoretiske og prøve- og testbaserede, fx it-kurser eller teoretiske certifikatkurser. På baggrund af resultaterne af deltagerens opgaver eller stopprøver tog underviserne kontakt til deltagerne og var ellers tilgængelige i løbet af dagen, så deltagerne kunne få hjælp.

4.1.3 Tilrettelæggelsen af undervisningen var en læreproces, og undervisningen udviklede sig i perioden

Interviewene med underviserne tegner et billede af, at underviserne gennemgik en læreproces i løbet af nedlukningsperioden, så undervisningen gradvist er blevet mere varieret. Flere undervisere beskriver, at de hurtigt fandt ud af, at modellen med asynkron undervisning med individuelle skriftlige opgaver ikke fungerede optimalt, for det asynkrone format krævede stærke studiekompetencer hos deltagerne. Derudover oplevede underviserne, at fagligt svage elever ikke bad om den hjælp, som de havde brug for. Den asynkrone undervisning betød også omfattende rettelæggelse for underviserne, fordi de bl.a. brugte de skriftlige afleveringer til at følge elevernes læring. Dette fik underviserne til at anvende platforme som *Zoom* eller *Microsoft Teams* til at gennemføre undervisningen. Som en af underviserne fortæller:

Ret hurtigt så fandt jeg ud af det dér med at lægge en opgave til dem og så sige, 'I skriver bare, hvis der er noget.' Det er ikke vejen frem. Så det blev meget hurtigt sådan, at jeg forsøgte at overføre det normale klasserum til *Microsoft Teams*.

Underviser, VUC/hf-enkeltfag

Ifølge underviserne var de første erfaringer med platforme som *Zoom* eller *Microsoft Teams*, at undervisningen primært foregik som underviseroplæg og dermed havde karakter af envejskommunikation. Nogle undervisere fortæller, at de i starten manglede den tekniske viden om, hvad platformene kunne ligesom de manglede de didaktiske erfaringer med fjernundervisning. Dette fik betydning for kvaliteten af undervisningen. Eksempelvis erfarede flere undervisere, at deres oplæg blev for lange, at de glemte pauserne, at det var for hårdt for deltagerne at skulle sidde stille foran skærmen i for lang tid ad gangen, og at der manglede øvelser og afbræk i løbet af dagen.

Jamen, jeg manglede nogle didaktiske erfaringer ift., hvordan får deltagerne mest ud af det her. Da vi startede forløbet, der havde jeg nogle alt for lange oplæg [...] Det er jeg i hvert fald blevet klogere på, at omkring 20 minutter, så skal der ligge nogle øvelser eller nogle selvstændige opgaver eller lige være et afbræk af en eller anden art.

Underviser, AMU

Erfaringerne betød, at underviserne hurtigt udviklede deres kompetencer i at bruge platformene, så de kunne tilbyde mere varieret undervisning. De interviewede undervisere fortæller, at de efterhånden begyndte at bruge platformenes mulighed for gruppearbejde, og at undervisningen blev mere varieret og i stigende grad vekslede mellem oplæg, opgaver og opsamling. Underviserne fortæller, at de forsøgte at "få hverdagen til at være, som den var før" ved at tilrettelægge fjernundervisningen som den almindelige undervisning og "overføre det normale klasserum til *Microsoft Teams*".

Varieret undervisning og deltageraktivering styrker læringsudbyttet og kvaliteten i fjernundervisning

Varieret undervisning og deltageraktivering er afgørende for at styrke deltagerens læringsudbytte og kvaliteten i fjernundervisningen. Analyserne af det kvalitative datamateriale viser, at læringsudbyttet er bedre, når undervisningen er varieret, og der er deltageraktivering. Derudover styrker den varierede undervisning deltagerens motivation og skaber energi i fjernundervisningen.

De interviewede undervisere har i nedlukningsperioden fået gode erfaringer med forskellige digitale læringsaktiviteter og måder at aktivere deltagerne på, som eksempelvis:

- Gruppearbejde i digitale grupperum
- Quizzer
- Videoer, lydfiler eller billeder, som enten deltagerne eller underviseren udarbejder
- *Walk and think* (aktivitet, hvor deltagerne går en tur og overvejer underviserens spørgsmål)
- Q&A-sessioner, dvs. tidsrum for spørgsmål og svar
- Opgaver og øvelser (synkron eller asynkron)
- Præsentationer.

Et eksempel på deltageraktivering i fjernundervisning i nødundervisningsperioden er undervisere, der har brugt musik og dokumentarer som lytte- og forståelsesøvelser, og/eller har fået deltagerne til at sende lydfiler for at styrke deltagerens mundtlige formidlingsevner. Et andet eksempel er deltagerne, som via video har skullet vise deres hverdag, fx værkstedet på deres arbejdsplads, hvilket har styrket interaktionen mellem underviser og deltager.

4.1.4 Det stillede store krav til underviserne at følge deltagerens progression og give dem den rette feedback

Generelt oplever underviserne, at det var svært at følge deltagerens progression og give feedback i fjernundervisningen. I nødundervisningsperioden gjorde underviserne sig erfaringer med forskellige måder at følge deltagerens progression og give deltagerne feedback.

På FVU var feedback og underviserkontakt primært individuel, og nødundervisningen fortsatte i høj grad som individuel undervisning, hvor deltagerne arbejdede med opgaver, der modsvarede deres individuelle niveau. Underviserens opfølgning på deltagerens progression bestod i, at underviserne gav individuel feedback på deltagerens opgaver. Nogle af underviserne på VUC ringede deltagerne op, mens andre havde "kontortid", hvor deltagerne kunne ringe, eller som de kunne booke.

På AMU fortæller nogle af underviserne, at de indbyggede stopprøver i læringsplatformen for at se, om deltagerne havde forstået det, de skulle, og som kun gav deltagerne mulighed for at gå videre til næste emne, når de havde svaret rigtigt på spørgsmålene. Dermed kunne underviserne løbende følge deltagerens progression og kontakte deltagerne, hvis de kunne se, at deltagerne var gået i stå eller havde brug for at få noget forklaret.

Flere af underviserne på VUC og AMU brugte afleveringer, opgaver og quizzer som redskaber til at følge deltageres progression. Underviserne oplevede, at rettetarbejdet i perioden steg, og at de ikke havde tid til at give deltagerne tilstrækkelig feedback på de mange skriftlige opgaver. Flere undervisere tilpassede derfor opgaverne, så de kunne give mere fokuseret feedback, eller gav i højere grad gruppefeedback eller faciliterede *peer-to-peer*-feedback.

4.1.5 Underviserne måtte yde it-support til deltagerne

Perioden med fjernundervisning satte fokus på deltageres digitale kompetencer og deres behov for it-support. Ifølge underviserne oplevede de i nedlukningsperioden, at de skulle agere it-support for deltagerne, hvilket stillede større krav til underviseres egne digitale kompetencer. Nogle undervisere oplevede det som frustrerende at skulle hjælpe deltagerne med tekniske spørgsmål, fx hjælp til at logge på platformen eller få lyd eller billede tilsluttet, fordi underviserne ikke nødvendigvis havde kompetencerne til at agere it-support. En af underviserne fortæller:

Jeg ved ikke, om det er mig, der mangler kompetencerne, men jeg synes, det er en kæmpe udfordring, når eleverne har problemer med at komme på online og har problemer med at downloade de her ting. Så kan jeg sidde med en manual og læse op, men hvis det så stadig ikke virker, så er jeg lidt fortabt. Og det tror jeg ikke nødvendigvis er en kompetence, jeg bør besidde. Men det har været en del af de ting, der har været enormt frustrerende, og hvor man igen har været nødt til at tænke lidt alternativt.

Underviser, VUC/hf-enkeltfag

Mange af underviserne fortæller, at de har skullet håndtere it-vanskelighederne over telefonen. Enkelte undervisere har kunnet dele deres skærm eller overtage deltageres skærm og derigennem hjælpe med de tekniske problemer, hvilket de oplevede fungerede bedre, fordi det var nemmere at vise end forklare, hvad deltagerne skulle gøre.

4.1.6 Mindre fraværsregistrering i nedlukningsperioden

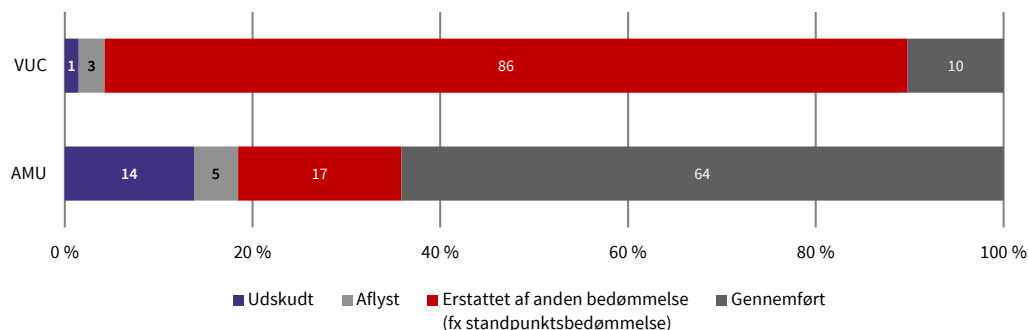
Flere undervisere fortæller, at de ændrede praksis for fraværsregistreringen i nedlukningsperioden, så registreringen blev mindre stringent. Grunden er, at det var vanskeligt at se, om deltagerne var til stede i fjernundervisningen, hvis de eksempelvis ikke havde tændt deres kamera. Nogle undervisere havde navneopråb i løbet af dagen på platforme som *Zoom* og *Microsoft Teams* for at sikre, at deltagerne var til stede, eller de stillede deltagere med sort skærm et spørgsmål. Andre undervisere registrerede fravær på baggrund af quizzer og afleveringer.

4.2 Prøveafholdelse i nødundervisningsperioden

Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere peger på, at prøverne eller eksaminerne på VUC blevet erstattet af anden bedømmelse, fx standpunktsbedømmelse og at prøverne på AMU blev gennemført. Af figur 4.1 ses, at blandt de adspurgte ledere på VUC blev 86 % af prøverne erstattet af anden bedømmelse fx standpunktsbedømmelse. På AMU vurderer de adspurgte ledere, at 17 % af prøverne blev erstattet af anden bedømmelse. Knap to tredjedele af prøverne på AMU (64 %) blev gennemført i genåbningsperioden. På VUC var det, blandt de adspurgte ledere, 10 %. På AMU svarer ledere, at 14 % af prøverne aflyst, og 5 % blev udskudt.

FIGUR 4.1

Hvor stor en andel af de planlagte prøver eller eksaminer blev i genåbningsperioden (dvs. inden sommerferien)...

Kilde: Spørgeskema blandt ledere på Voksen- og Efteruddannelsesinstitutioner (VEU), Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Lederne er i spørgeskemaet blevet bedt om at angive, hvor stor en andel af de planlagte prøver eller eksaminer, der i genåbningsperioden blev "Udskudt", "Aflyst", "Erstattet af anden bedømmelse (fx standpunktsbedømmelse)" og "Gennemført". Andelen i figuren er gennemsnittet af lederens vurdering.

VUC: n = 34; AMU: n = 48.

De ledere, som angiver, at en del af de planlagte prøver eller eksaminer blev erstattet af anden bedømmelse, er blevet spurgt, hvor let eller svært det var for underviserne at give en retvisende bedømmelse. Lederens besvarelser varierer. I alt 45 % af lederne på VUC svarer, at det var svært (39 %) eller meget svært (6 %), mens den tilsvarende andel på AMU er i alt 25 % (20 % svarer "Svært" og 5 % "Meget svært"). 33 % af lederne på VUC og 45 % af lederne på AMU svarer, at det hverken var let eller svært, og 21 % af lederne på VUC og 30 % af lederne på AMU svarer, at det var let for underviserne at give en retvisende bedømmelse (bilag B, tabel 6).

Prøverne og eksaminerne på VUC blev i nødundervisningsperioden i stor udstrækning aflyst og erstattet af anden bedømmelsesform, jf. bekendtgørelserne (BEK nr. 410 af 13.04.2020⁹ og BEK nr. 501 af 23.04.2020¹⁰) og lederens besvarelser. Inden for VUC-området blev der indført standpunktskarakterer på avu og hf-enkeltfag, som blev ophøjet til prøvekarakterer (BEK nr. 501 af 23.04.2020¹¹), mens der på FVU blev givet standpunktsbedømmelser, som blev ophøjet til prøvebedømmelse (BEK nr. 410 af 13.04.2020¹²). Som en del af helhedsvurderingen indgik desuden en individuel faglig vurderingssamtale med deltageren.

9 Børne- og Undervisningsministeriet. (2020). *Bekendtgørelse om aflysning af prøver og andre midlertidige foranstaltninger vedrørende prøver i forberedende grunduddannelse, forberedende voksenuddannelse og kombineret ungdomsuddannelse som led i den gradvise og kontrollerede åbning af skoler og institutioner ved forebyggelsen og afhjælpningen i forbindelse med covid-19*: BEK nr. 410 af 13.04.2020. Lokaliseret 18.01.2021 på: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2020/410>.

10 Børne- og Undervisningsministeriet. (2020). *Bekendtgørelse om aflysning af prøver og andre midlertidige foranstaltninger i grundskolen, de gymnasiale uddannelser, gymnasiale fag i eux-forløb samt i almen voksenuddannelse som led i den gradvise og kontrollerede åbning af skoler og institutioner ved forebyggelsen og afhjælpningen i forbindelse med covid-19*: BEK nr. 501 af 23.04.2020. Lokaliseret 18.01.2021 på <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2020/501>.

11 Børne- og Undervisningsministeriet. (2020). *Bekendtgørelse om aflysning af prøver og andre midlertidige foranstaltninger i grundskolen, de gymnasiale uddannelser, gymnasiale fag i eux-forløb samt i almen voksenuddannelse som led i den gradvise og kontrollerede åbning af skoler og institutioner ved forebyggelsen og afhjælpningen i forbindelse med covid-19*: BEK nr. 501 af 23.04.2020. Lokaliseret 18.01.2021 på <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2020/501>.

12 Børne- og Undervisningsministeriet. (2020). *Bekendtgørelse om aflysning af prøver og andre midlertidige foranstaltninger vedrørende prøver i forberedende grunduddannelse, forberedende voksenuddannelse og kombineret ungdomsuddannelse som led i den gradvise og*

Underviserne på VUC fortæller i interviewene, at de i nødundervisningsperioden gav deltagerne standpunktskarakterer og gennemførte vurderingssamtaler med deltagerne som erstatning for prøverne og eksaminerne. Nogle undervisere gennemførte vurderingssamtalerne digitalt over platforme som *Zoom* eller *Microsoft Teams*. Andre undervisere gennemførte vurderingssamtalerne ved fysisk tilstedeværelse.

I interviewene beskriver underviserne forskellige udfordringer ved den nye bedømmelsesform. En udfordring var, at nogle undervisere på VUC ikke havde erfaring med at give standpunktskarakterer. En anden udfordring var, at underviserne ikke havde haft fokus på standpunktskarakterer eller særlig opmærksomhed på deltagerens aktivitet og niveau under hele undervisningsforløbet. For nogle undervisere var det svært at give standpunktskarakterer, hvis de ikke forud for perioden med fjernundervisning havde haft kendskab til deltagerne og deres faglige niveau, eller hvis deltagerne fx ikke havde afleveret skriftlige opgaver. En tredje udfordring var, at det ifølge underviserne var svært ikke at gøre vurderingssamtalen til en eksamenssituation og skelne mellem en vurderingssamtale og en eksamen. Som en fjerde udfordring nævner underviserne, at bedømmelsesformen var svær, fordi de ikke havde en censor med til vurderingssamtalen, som ifølge underviserne er ”garanten for den objektive vurdering”. Dette var ifølge undervisere særligt udfordrende, når der skulle gives karakterer under *bestået*. Endelig nævner undervisere, som afholdte vurderingssamtalen digitalt, at de oplevede en udfordring ift. at vurdere eller opdage, om deltagerne snød i løbet af samtalen, fx fik hjælp af andre i rummet eller læste op fra et papir.

Det er dog også et perspektiv blandt nogle undervisere, at bedømmelsesformen med vurderingssamtaler og standpunktskarakterer fungerede godt, fordi det gav et mere reelt billede af deltagerens faglige niveau, og fordi deltagerne var mindre nervøse til samtalen, end deltagerne sædvanligvis er til eksamen. Nogle undervisere oplevede derudover, at de kunne bruge standpunktskarakterer som bedømmelsesform til at aktivere deltagerne mere i undervisningen.

I forbindelse med den nye bedømmelsesform anvendte nogle VUC-undervisere afleveringer, små opgaver eller quizzes som afsæt for at bedømme deltagerens skriftligt faglige niveau, mens andre undervisere tilrettelagde mere mundtlighed i nødundervisningsperioden for at kunne bedømme deltagerens mundtligt faglige niveau.

På AMU blev størstedelen af prøverne gennemført i genåbningsperioden, hvor de fleste deltagere var fysisk vendt tilbage, jf. afsnit 3.3. De kvalitative interviews med underviserne peger på, at prøverne på AMU enten blev afholdt digitalt eller fysisk som før nedlukningen. Underviserne beskriver, at de ventede eller udskød prøveafholdelsen, til prøverne kunne afholdes fysisk. Grunden var, at underviserne var i tvivl om, hvorvidt de kunne afholde prøverne digitalt og samtidig overholde kravene, fx ifm. certifikatkurser, eller fordi prøverne havde et praksiselement.

Der tegner sig et billede af, at AMU-prøverne, som blev afholdt digitalt, var kendetegnede ved at være testbaserede, fx teoriprøver, og at flere af prøverne var *multiple choice*-prøver, som blev omlagt fra papir til digital format. Ifølge underviserne fungerede omlægningen af testbaserede prøver fint og er et format, de vil forsætte med efter nødundervisningsperioden. Der er også undervisere, som fortæller, at de afholdte mundtlige prøver digitalt, fx over *Zoom* eller *Microsoft Teams*. Analysen af interviewene med underviserne viser, at det var vanskeligere at bedømme de digitale mundtlige prøver end de digitale skriftlige prøver, fordi underviserne havde svært ved at fornemme deltagerne. En underviser fortæller:

Det [digital afholdelse af prøver] har været helt fint til sådan noget *multiple choice*, eller når det er skriftlige svar, men jeg synes faktisk, det var svært at bedømme deltagerne og helt at mærke dem og berolige dem på samme måde til den mundtlige online prøve.

Underviser, AMU

Blandt AMU-underviserne tegner der sig samme billede som blandt VUC-underviserne mht., at den digitale afholdelse af prøver var udfordret af, at det var sværere at vurdere snyd, fx om deltagerne fik hjælp til de skriftlige og mundtlige prøver.

4.3 Deltageres udbytte af undervisningen i nedlukningsperioden

Interviewene med undervisere og spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere peger på, at størstedelen af deltagerne var udfordrede ift. læringsudbyttet og trivsel i perioden med nedlukning. Data-materialet indikerer, at det særligt var fagligt svage deltagere, deltagere med svage digitale kompetencer og deltagere med sproglige udfordringer, som ifølge ledere og undervisere fik et mindre læringsudbytte i nedlukningsperioden. Der er dog en lille gruppe deltagere, som ledere og undervisere oplever trivedes i de nye rammer, og for hvem nedlukningsperioden havde positiv betydning for deres læringsudbytte og trivsel.

4.3.1 Vanskeligt at fastholde motivation under hjemsendelsen

Særligt på VUC oplever underviserne, at det var vanskeligt at opretholde deltageres motivationen og energi i undervisningen i nedlukningsperioden. AMU-underviserne beskriver ikke i samme grad nødundervisningen som demotiverende for deltagerne, muligvis fordi AMU-kurserne ofte er korte. Underviserne på VUC fortæller, at det var ekstra svært for de deltagere, som allerede forud for nedlukning ikke var så motiverede for uddannelse, og det var svært i fjernundervisningen for underviserne at se, om deltagerne "zoomede ud" og fx kiggede på mobilen eller internettet. Underviserne påpeger også, at nedlukningen betød, at hjem og skole smeltede sammen, og at det kunne være svært for deltagerne at fastholde energien i de hjemlige rammer. Nogle deltagere tager en uddannelse motiveret af SU eller dagpenge fra jobcenteret, og nogle underviserne fremhæver, at særligt denne gruppe var mindre motiveret, fordi kravene om aktivdeltagelse var lavere fra fx jobcenteret i nødundervisningsperioden.

4.3.2 Svage faglige forudsætninger fik betydning for læringsudbytte i nedlukningsperioden

Deltagere med svage faglige forudsætninger var ifølge underviserne i særlig grad udfordret i løbet af nedlukningsperioden. På tværs af uddannelserne fortæller underviserne, at deltagere med fagligt svage forudsætninger fik et mindre læringsudbytte i nedlukningsperioden. Enkelte undervisere peger dog på, at der også var positive elementer i nødundervisningen for denne gruppe. Eksempelvis skrev nogle deltagere længere tekster og mere tekst, end de plejede, hvilket styrkede deres skriftlige færdigheder.

Analysen af interviewene med underviserne peger på fire grunde til, at læringsudbyttet var mindre for deltagere med svage faglige forudsætninger. For det første var fjernundervisningen mere teksttung og skriftlig, hvilket var en udfordring for deltagere med svage skriftlige og sproglige forudsætninger. For det andet tog færre i denne gruppe kontakt til underviserne, når de gik i stå eller havde

behov for hjælp. For det tredje havde deltagerne med fagligt svage kompetencer ofte ikke de nødvendige digitale kompetencer til at kunne deltage i fjernundervisning. Endeligt peger underviserne også på, at nogle af deltagerne med svage faglige kompetencer gav op, før de kom i gang med fjernundervisning, fordi de havde en forestilling om, at fjernundervisning ville blive svær.

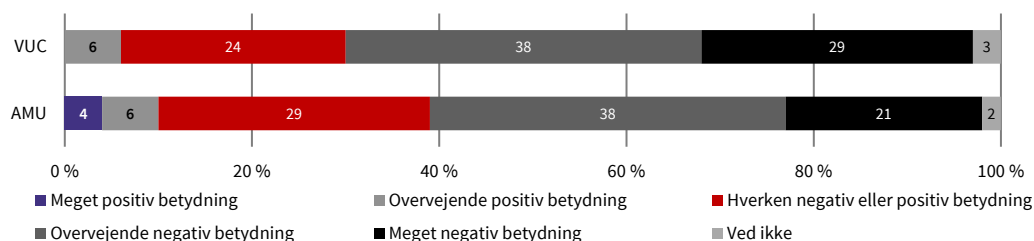
Et perspektiv i interviewene med underviserne er, at deltagerne med fagligt stærke forudsætninger fik et større læringsudbytte i perioden, fordi de kunne sidde uforstyrret og fordybe sig, mens et andet perspektiv i interviewene er, at denne gruppes udbytte var nogenlunde det samme som før nedlukningen.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere understøtter underviserens vurderinger af, at nødundervisning som helhed havde en negativ betydning for de fagligt svage deltagere og en positiv eller neutral betydning for de fagligt stærke deltagere. Figur 4.2 viser, at størstedelen af lederne på VUC (i alt 67 %) og på AMU (i alt 59 %) vurderer, at nødundervisningen havde en meget negativ (29 % på VUC og 21 % på AMU) eller overvejende negativ (38 % på både VUC og AMU) betydning for de fagligt svage deltagere. I alt 6 % af lederne på VUC og 10 % af lederne på AMU vurderer, at nødundervisningen havde en meget positiv (0 % på VUC og 4 % på AMU) eller overvejende positiv betydning (6 % på VUC og 29 % på AMU) for de fagligt svage deltagere.

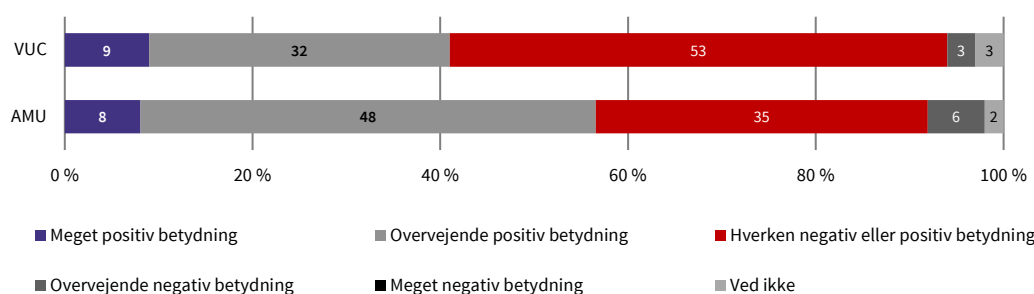
FIGUR 4.2

Hvilken betydning har nødundervisningen som helhed haft for fagligt svage og fagligt stærke kursisters (deltagere) læring?

Fagligt svage kursister

Fagligt stærke kursister

Kilde: Spørgeskema blandt ledere på Voksen- og Efteruddannelsesinstitutioner (VEU), Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: VUC: n = 34; AMU: n = 48.

For de fagligt stærke deltagere vurderer i alt 41 % af lederne på VUC og 56 % af lederne på AMU, at nødundervisningen havde en meget positiv (9 % på VUC og 8 % på AMU) eller overvejende positiv betydning (32 % på VUC og 48 % på AMU) for deltagerens læring, jf. figur 4.2. Over halvdelen af

VUC-lederne (53 %) og en tredjedel af lederne på AMU (35 %) vurderer, at nødundervisningen hverken havde en negativ eller positiv betydning for de fagligt stærke deltagere.

4.3.3 Deltagernes svage digitale kompetencer havde betydning for læringsudbyttet

På voksen- og efteruddannelsesområdet fremgår det tydeligt, at deltagernes læringsudbytte af fjernundervisning afhang af deltagernes digitale kompetencer. Underviserne vurderer, at mange af deltagerne på VUC og AMU generelt har svage digitale kompetencer, fx udfordringer med at logge på de digitale platforme eller kommunikere via e-mail. Fjernundervisningen krævede mere avancerede digitale kompetencer såsom at kunne dele egen skærm eller at kunne få lyd og kamera til at virke på egen computer. Det var en ekstra udfordrende omstændighed, at underviserne ikke havde mulighed for forud for nedlukningen at give deltagere med svage digitale kompetencer en grundig introduktion til it-systemerne og platformene.

4.3.4 Forskelligt læringsudbytte af fjernundervisning for psykisk sårbare

Analysen af underviserinterviewene peger på, at det var forskelligt, hvordan deltagere, der er psykisk sårbare, oplevede nødundervisningen. For nogle i gruppen betød det, at de følte sig ensomme, at de mistede det netværk, som de havde i klassen eller på holdet, og at de blev isoleret derhjemme. Andre i gruppen oplevede, at de havde det ”som en fisk i vand”, som en underviser udtrykker det. For dem gav det ro til læring at være derhjemme, hvor de ikke skulle forholde sig til andre personer. Analysen peger dog i retning af, at de fleste undervisere oplever, at generelt havde nødundervisningen ikke en positiv betydning for trivsel og læringsudbyttet for psykisk sårbare deltagere.

Samme tendens afspejles i lederne spørgeskemabesvarelser, hvor flere vurderer, at nødundervisningen havde negativ betydning for psykisk eller socialt udfordrede deltageres læring. I alt vurderer over halvdelen af lederne på VUC (61 %) og lederne på AMU (55 %), at nødundervisningen havde meget negativ betydning (26 % på VUC og 17 % på AMU) eller overvejende negativ betydning (35 % på VUC og 38 % på AMU) for psykisk eller socialt udfordrede deltagers læring. I alt vurderer 18 % af lederne på VUC og 19 % af lederne på AMU, at betydningen var meget positiv eller overvejende positiv (bilag B, tabel 7).

4.3.5 Utilstrækkelige danskundskaber var en barriere for fjernundervisning i nødundervisningsperioden

Et fremtrædende billede i interviewene med underviserne er, at utilstrækkelige danskundskaber hos deltagerne var en barriere for fjernundervisningen. Ifølge underviserne var det svært at forklare fagligt indhold eller hjælpe med tekniske problemer, når deltagernes danskundskaber var utilstrækkelige, og underviserne manglede muligheden for at bruge kropssprog, som en underviser fortæller:

Så hvis jeg siger ’ikonet i højre hjørne’, så ved de ikke, hvad *ikon* betyder [...] Den mundtlige kommunikation, når man ikke har det samme sprog, var meget besværlig.

Underviser, VUC/FVU

De interviewede undervisere beskriver, at deltagerne i denne målgruppe har brug for tæt vejledning, og fjernundervisning betød, at deltagerne i mindre grad søgte hjælp fra underviserne. Underviserne vurderer derfor, at læringsudbyttet i nødundervisningsperioden var mindre for deltagere

med utilstrækkelige dansk kundskaber. De undervisere, som underviste i dansk som andetsprog, oplevede derudover, at nogle deltagere fik et mindre udbytte, fordi de generelt talte mindre dansk i perioden, fordi der ikke blev talt dansk derhjemme.

I spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere ses samme billede, idet størstedelen af lederne vurderer, at nødundervisningen havde negativ betydning for læringen hos deltagere med dansk som andetsprog. I alt 83 % af lederne på VUC og 54 % af lederne på AMU vurderer, at nødundervisningen havde meget negativ betydning (24 % på VUC og 21 % på AMU) eller overvejende negativ betydning (59 % på VUC og 33 % på AMU) for læringen hos deltagere med dansk som andetsprog. I alt vurderede ingen ledere på AMU (0 %) og kun 3 % af lederne på VUC, at nødundervisningen havde meget eller overvejende positiv betydning for deltageres læring (bilag B, tabel 8).

4.3.6 Dårligere trivsel i nødundervisningsperioden

AMU-kurserne er meget korte, og nødundervisningen påvirkede ifølge underviserne på AMU kun i mindre grad AMU-deltageres trivsel. Datamaterialet peger på, at VUC-deltageres trivsel var dårligere i perioden med nødundervisning. Et perspektiv blandt underviserne på VUC er, at deltagerne savnede det sociale liv og deres holdkammerater, og at det for mange af deltagerne var ensomt og svært at skulle være hjemme, fordi klassen eller holdet for nogle VUC-deltagere er det primære netværk. Samme billede ses af VUC-ledernes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen, hvor i alt 77 % af lederne vurderer, at nødundervisningen som helhed havde en overvejende negativ (74 %) eller meget negativ (3 %) betydning for den samlede deltagergruppes trivsel (bilag B, tabel 9).

4.4 Betydning af nødundervisningsperioden for underviserne

Ifølge interviewene med undervisere og spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere har nødundervisningsperioden haft varierende betydning for undervisernes samarbejde og trivsel. Samtidig peger undersøgelsen på, at nødundervisningsperioden for flere undervisere og institutioner gav et skub til at komme i gang med fjernundervisning og brug af digitale læremidler.

4.4.1 Nogle undervisere oplevede, at nødundervisningsperioden styrkede samarbejdet

Underviserne har forskellige oplevelser af, hvordan samarbejdet har fungeret i nødundervisningsperioden, og hvordan deres egen trivsel har været. Nogle undervisere oplever, at de var meget alene om opgaven med at omlægge til fjernundervisning. Andre oplever, at samarbejdet blandt underviserne blev styrket, fordi de stod sammen i den ekstraordinære situation. De fortæller, at nødundervisningsperioden gav dem følelsen af ”at løfte i flok”, og at ”vi kunne gøre det [afvikle fjernundervisning].”

I besvarelserne fra lederspørgeskemaundersøgelsen tegner der sig et billede af, at nødundervisningen havde positiv betydning for AMU-undervisernes samarbejde, jf. figur 4.3. I alt vurderer 57 % af lederne på AMU og 41 % af lederne på VUC, at nødundervisningen havde en meget positiv (19 % på AMU og 3 % på VUC) eller overvejende positiv betydning (38 % på både AMU og VUC) for undervisernes samarbejde. 38 % på AMU og 41 % på VUC vurderer, at nødundervisningen hverken havde negativ eller positiv betydning for undervisernes samarbejde.

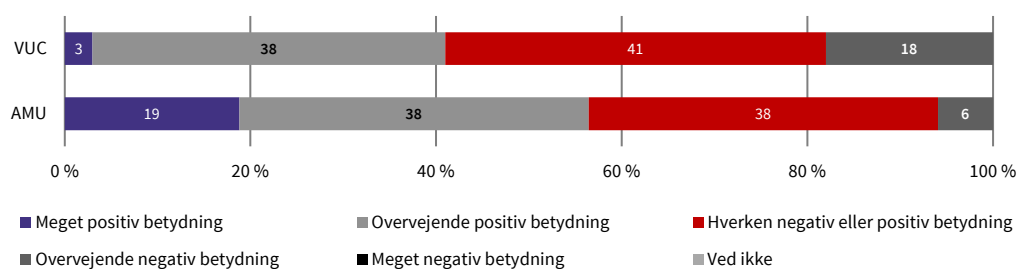
Af figur 4.3 fremgår desuden lederne vurdering af undervisernes arbejdsglæde, hvor besvarelserne fra spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere tegner et billede af, at nødundervisningen havde negativ betydning for VUC-undervisernes arbejdsglæde. 50 % af lederne på VUC og 15 % af lederne på

AMU vurderer, at nødundervisningen havde overvejende negativ betydning for undervisernes arbejdsglæde, mens knap en tredjedel af lederne på AMU (31 %) vurderer, at den havde overvejende positiv betydning.

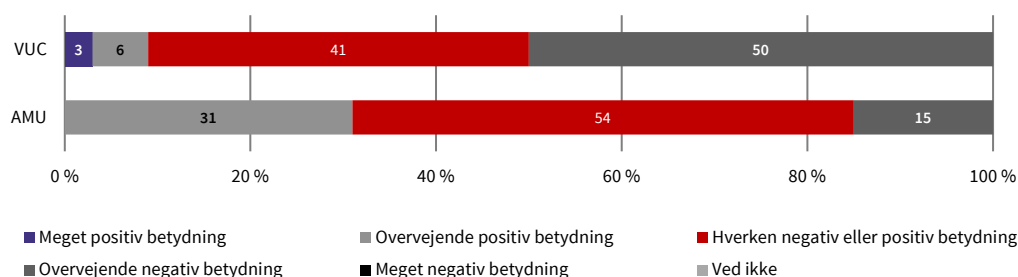
FIGUR 4.3

Hvilken betydningen har nødundervisningen som helhed haft for det undervisende personales samarbejde og arbejdsglæde?

Det undervisende personales samarbejde

Det undervisende personales arbejdsglæde

Kilde: Spørgeskema blandt ledere på Voksen- og Efteruddannelsesinstitutioner (VEU), Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Figuren indeholder afrundede tal, hvormed de ikke altid summer til 100.

VUC: n = 34; AMU: n = 48.

4.4.2 Lederne vurderer, at nødundervisningen har haft positiv betydning for undervisernes digitale kompetencer og motivation for at anvende digitale læremidler i fremtiden

Ifølge lederne fik nødundervisningen positiv betydning for undervisernes digitale kompetencer og motivation for at anvende digitale læremidler i fremtiden. Af figur 4.4 ses, at 56 % af lederne på VUC og 65 % af lederne på AMU vurderer, at nødundervisningen fik meget positiv betydning for undervisernes digitale kompetencer, mens 41 % af lederne på VUC og 27 % af lederne på AMU vurderer, at nødundervisningsperioden havde overvejende positiv betydning for undervisernes digitale kompetencer.

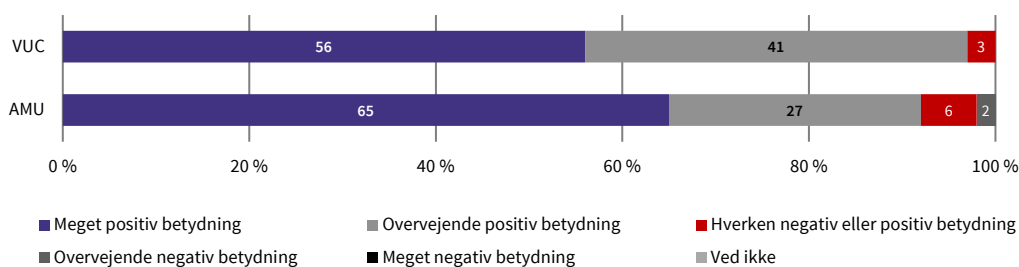
Mht. undervisernes motivation for at anvende digitale læremidler i fremtiden, så viser figur 4.4, at 50 % af lederne på VUC og 35 % af lederne på AMU vurderer, at nødundervisningen har haft meget positiv betydning for undervisernes motivation for at anvende digitale læremidler. 44 % af lederne

på VUC og 48 % af lederne på AMU vurderer, at perioden har haft overvejende positiv betydning for undervisernes motivation.

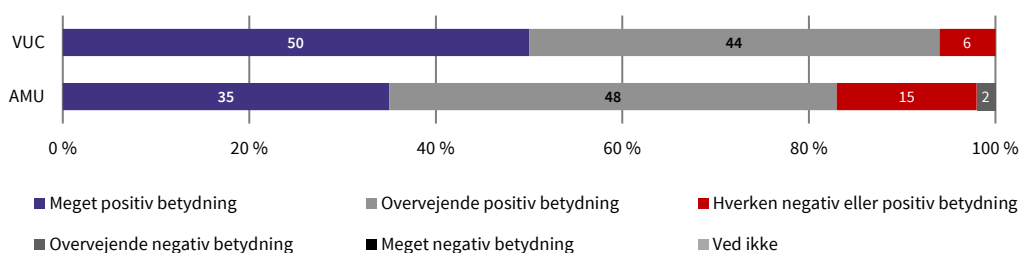
FIGUR 4.4

Hvilken betydningen har nødundervisningen som helhed haft for det undervisende personales digitale kompetencer og motivation til at anvende digitale læremidler i fremtiden?

Det undervisende personales digitale kompetencer

Det undervisende personales motivation for at anvende digitale læremidler i fremtiden

Kilde: Spørgeskema blandt ledere på Voksen- og Efteruddannelsesinstitutioner (VEU), Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: VUC: n = 34; AMU: n = 48.

4.4.3 Perioden med nødundervisning har medført et løft ift. at komme i gang med fjernundervisning og brug af digitale læremidler

Nødundervisningsperioden betød for flere undervisere og institutioner et løft ift. at komme i gang med fjernundervisning og bruge digitale læremidler. På nogle institutioner, især på AMU, gav nedlukningsperioden underviserne tid til at udvikle nye digitale forløb, fordi der var en periode uden undervisning. Underviserne oplevede, at de fik "et pusterum", som nogle undervisere kalder det, til at udvikle undervisningen. På andre institutioner var underviserne nødsagede til at gennemføre fjernundervisning og bruge digitale læremidler allerede fra første dag, hvilket betød, at underviserne fik konkrete erfaringer, og nogle undervisere blev mindre berøringsangst over for fjernundervisning. Det er en udbredt fortælling blandt de interviewede undervisere, at institutionerne havde haft planer om i højere grad at bruge digitale platforme og som en underviser fortæller: "på sigt gå ud af den digitale vej", og at nødundervisningsperioden satte skub i dette, men at det har været en svær og hård omvæltning.

4.5 Institutionernes erfaringer fra nødundervisningsperioden

Nødundervisningsperioden har generelt set flyttet lederne og underviserne perspektiv på brug af digitale læremidler og fjernundervisning. De fleste ledere har gjort sig overvejende positive erfaringer med brugen af digitale læremidler i undervisningen og fjernundervisning og har på baggrund af erfaringerne besluttet at indføre mere brug af digitale læremidler i undervisningen og mere fjernundervisning. Blandt underviserne er der også en tendens til, at erfaringerne fra nødundervisningsperioden har givet anledning til i højere grad at bruge digitale læremidler i undervisning eller foretage mere fjernundervisning.

4.5.1 Lederne har især haft positive erfaringer med fjernundervisning og brug af digitale læremidler

De fleste ledere og institutioner har gjort sig overvejende positive erfaringer med brug af digitale læremidler i undervisningen. I spørgeskemaundersøgelsen svarer halvdelen af lederne på vegne af VUC- og AMU-institutionerne (50 % på både VUC og AMU), at de havde overvejende positive erfaringer med fjernundervisning i nødundervisningsperioden, mens 50 % af lederne på VUC og 46 % af lederne på AMU svarer, at de havde blandede erfaringer (bilag B, tabel 10). Flertallet af lederne på VUC (79 %) og på AMU (63 %) svarer på vegne af institutionen, at de havde overvejende positive erfaringer med brug af digitale læremidler i undervisning. 18 % af lederne på VUC og 25 % af lederne på AMU svarer, at de havde blandede erfaringer (bilag B, tabel 11).

4.5.2 Lederne indfører mere brug af digitale læremidler i undervisning og mere fjernundervisning

Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere peger på, at størstedelen af lederne (71 % på VUC og 70 % på AMU) har besluttet at indføre mere brug af digitale læremidler i undervisning på baggrund af deres erfaringer fra nødundervisningsperioden. 56 % af lederne på VUC og 37 % af lederne på AMU har allerede i efteråret ændret praksis, mens hhv. 15 % af lederne på VUC og 33 % af lederne på AMU har truffet beslutning om at ændre praksis (bilag B, tabel 12). Halvdelen af lederne på VUC (50 %) og AMU (51%) har besluttet at indføre mere fjernundervisning på baggrund af deres erfaringer fra nødundervisningsperioden. 29 % af lederne på VUC og 30 % af lederne på AMU har allerede ændret praksis, mens 21 % af lederne både på VUC og AMU har truffet beslutning om at ændre praksis (bilag B, tabel 13).

4.5.3 Underviserne tager erfaringer fra nødundervisningsperioden med sig i undervisningen

Perioden med nødundervisning har flyttet undervisere og lederes perspektiv på digitale læremidler og brugen af digitale platforme mere generelt. Analyse af interviewmaterialet viser, at underviserne erfaringerne fra nødundervisningsperioden har givet dem anledning til i højere grad at bruge digitale læremidler i undervisning eller foretage mere fjernundervisning. Et eksempel er undervisere, som har indført asynkron fjernundervisning, når underviseren er på kursus, eller indført den én time om ugen, fordi det kan give deltagerne en anden ro og mulighed for at fordybe sig, end tilstedeværelsesundervisning giver. Et andet eksempel er undervisere, som efter nødundervisningsperioden har fortsat med at bruge digitale læremidler eller platforme i den fysiske tilstedeværelsesundervisning.

På AMU-institutionerne ser nogle undervisere derudover en ny mulighed for at øge aktiviteten ved at udbyde fjernundervisning og tiltrække nye målgrupper, og nogle undervisere på AMU fortæller, at de fortsat udbyder de kurser, som de har udviklet i nødundervisningen, som fjernundervisning, og at de indfører de digitale *multiple choice*-prøver permanent. Analysen viser dog samtidig et mønster i, at de interviewede undervisere foretrækker fysisk tilstedeværelsesundervisning, og at fjernundervisning ses som et supplement enten i form af blended learning, dvs. undervisning, der kombinerer fjernundervisning og tilstedeværelsesundervisning, som enkelte fjernundervisningsdage eller ved at bruge digitale læremidler eller platforme i tilstedeværelsesundervisningen.

4.5.4 Institutionerne har rustet sig til nye perioder med hel eller delvis nedlukning

Datamaterialet peger på, at institutionerne har rustet sig til en ny periode med nødundervisning. Ifølge de interviewede undervisere har institutionerne forberedt sig på nye perioder med nedlukning. Det har de eksempelvis gjort ved at introducere deltagerne til digitale platforme i tilstedeværelsesundervisningen og løbende sikre, at deltagerne ved, hvordan de logger ind, finder materialer eller afleverer opgaver. For nogle institutioner har en ny periode med fjernundervisning allerede været en realitet på grund af lokale nedlukninger efter sommerferien 2020. En underviser på en af disse institutioner fortæller eksempelvis, at underviseren og deltagerne fik lov til fysisk at møde ind i små hold og gennemgå it-systemerne, og én anden underviser fortæller, at underviserne igen måtte omlægge deres kurser til fjernundervisning.

At institutionerne rustet sig til nye perioder med nødundervisning genfinder vi i besvarelserne fra lederne i spørgeskemaundersøgelsen. 74 % af lederne på VUC og 56 % af lederne på AMU svarer, at de i høj grad har rustet sig på at gennemføre nødundervisning igen, såfremt der opstår en ny periode med hel eller delvis nedlukning. 26 % af lederne på VUC og 40 % af lederne på AMU svarer ”I nogen grad” (bilag B, tabel 14).

Voksen- og efteruddannelsers erfaringer med nødundervisning under covid-19-pandemien

© 2021 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-495-7

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk